

IV. Sądownictwo

A. Przegląd orzecznictwa

Orzecznictwo karne Sądu Najwyższego

(b. zabór rosyjski)

Kodeks karny.

Art. 108. Wstąpienie obywatela polskiego do armii nieprzyjacielskiej i branie wraz z nią udziału w rozmaitych operacjach wojennych, skierowanych przeciwko wojsku polskiemu, stanowi z natury swej przestępstwo ciągłe, złożone z szeregu działań, sprawca więc tego przestępstwa, po skazaniu go wyrokiem prawomocnym za niektóre z tych działań, nie może, w myśl art. 22. U. P. K., być sądzony powtórnie w razie ujawnienia udziału jego także w innych działaniach, należących do tej samej działalności i wchodzących w jej skład, jako poszczególne ogniwa, każdy bowiem poszczególny czyn, wchodzący w skład przestępstwa ciągłego, jest tylko jego częścią, nie zaś przestępstwem samodzielnym, i większa liczba takich czynów może stanowić tylko okoliczność obciążająca (O. z 28 — 31. I. 1925. II. K. 2792/24).

Art. 272. Różnica pomiędzy cz. II. art. 272 K. K., która wobec postanowień art. 96 i III. Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, stosownie do wyjaśnienia Sądu Najwyższego na Zgromadzeniu Ogólnem z dnia 16-go lutego 1924 roku, utraciła moc obowiązującą, a ust. I. cz. I. tegoż art. 272 K. K. polega na tem, że, o ile pierwszy uchylony przepis wymierzony był specjalnie i wyłącznie przeciwko żydom i rozciągał się wogóle na samowolną przez nich zmianę i używanie zmienionych imion i nazwisk zarówno wobec odnośnej władzy, jak i w stosunkach prywatnych, o tyle drugi przepis, w ust. I. cz. I. art. 272 K. K. zawarty, ma na celu wyłącznie ochronę porządku prawnego - publicznego, a w pierwszym rzędzie zapobieżenie omyłkom w czynnościach i aktach urzędowych, i wskutek tego rozciąga się na wszystkich obywateli, świadomie ukrywających przed władzą swe imię, imię ojca lub nazwisko. Z powyższego wy-

pływa, iż dla bytu wykroczenia, w ust. 1. cz. I. art. 272 K. K. przewidzianego, wystarcza ustalenie świadomego ukrycia przez sprawcę imienia, imienia ojca lub nazwiska przed odnośną władzą bez względu na cel i pobudki sprawy. Przeważnie przez oskarżonego w podaniu do Policji Państwowej figurującego w jego dowodzie osobistym imienia „Litman”, a umieszczenie wyłącznie samowolnie zmienionego imienia „Leopold” stanowi wykroczenie z ust. I. cz. art. 272 K. K. (O. z 4. II. 1925. II. K. 2632/24).

Art. 289. Rozporządzenie b. prezydenta ces. - niem. policji z dn. 11 września roku 1916 zawiera ogólny zakaz urządzania gier hazardowych w Warszawie, skoro więc Sąd Okręgowy ustalił, iż oskarżony, działając świadomie wspólnie z innymi sprawcami, urządził grę „w łańcuszek” i że gra ta, ze względu na jej rodzaj, zalicza się do gier hazardowych, to zasadnie do tak ustalonego czynu zastosował art. 51 i cz. I. art. 289 K. K. (O. z 3. II. 1925. II. K. 2729/24).

Art. 477 i 536. Okoliczność, iż oskarżycielka prywatna została w innej sprawie skazana za wyrządzenie oskarżonej w danej sprawie gwałtu lub zniewagi, nie tylko nie stoi na przeszkodzie do zastosowania art. 536, względnie 477 K. K., lecz przeciwnie, wobec stwierdzenia wyrokiem sądowym, że gwałt lub zniewagę istotnie wyrządzono, sąd wyrokujący ma nie tylko prawo, lecz obowiązek zastanowienia się, czy ustalone tamtym wyrokiem gwałt lub zniewaga były równorzędne lub cięższe od tych, o które toczy się sprawa, a więc czy nie zachodzą warunki do zastosowania art. 536, względnie 477 K. K. (O. z 5. II. 1925. II. K. 2192/24).

Art. 591. Okoliczność, iż sprzedawca sam sprzedanych butów nie robił, nie może być podstawą do uznania winy oskarżonego, jako winy nieostrożnej, gdyż oskarżony, będąc z zawodu handlarzem obuwia, nie może tłumaczyć się tem, że nie wiedział, jakie buty sprzedaje, i w każdym razie ponosi całkowitą odpowiedzialność za jakość sprzedawanego towaru; o ile bowiem sprzedawca przy sprzedaży wyraźnie nie zastrzeże, że jakości towaru nie zna i za nią nie odpowiada, to tem samem zapewnia nabywcę, że sprzedaje mu taki towar, jakiego nabywca żąda. Z powyższego wynika, że sprzedaż butów z tekturowymi podeszwami i obcasami, obciążniętymi cienką warstwą skóry, przy jednoczesnem zapewnieniu, że buty są dobre, a nawet i bez takiego zapewnienia, ale bez zastrzeżenia ze strony sprzedawcy, że za jakość towaru nie odpowiada, zawiera

wszelkie cechy przestępstwa, przewidzianego w ust. 2 i 3 art. 591 K. K. (O. z 21.1. 1925. II. K. 2518/24).

Item. Sąd Okręgowy, ustalwszy, że oskarżony, działając świadomie wspólnie ze współoskarżonym, który, prowadząc grę, umyślnie, dla zachęcenia przyglądających się, pozwolił mu wygrywać, wprowadził w błąd poszkodowanego, budząc w nim zapomocą tego podstępu pewność, że i on wygra, i przywłaszczając następnie przegrane przez tegoż pieniądze, zasadnie do tak ustalonego czynu zastosował art. 51 i 591 K. K. (O. z 3. II. 1925. II. K. 2729/24).

Art. 624-626 i Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13. kwietnia 1921 r. (Dz. U. 1921 r., poz. 223). Sąd Okręgowy, wymierzając oskarżonemu karę aresztu z art. 624 K. K., zasadnie powołał się na § 4 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15. kwietnia 1921 r., który głosi, iż za wykroczenia, przewidziane w art. 624-626 K. K. z r. 1903, należy wymierzać areszt i grzywnę lub jedną z tych kar, albowiem rozporządzenie powyższe, które weszło w życie w dniu 6-go maja 1921 roku, wydane zostało przez Radę Ministrów na zasadzie art. 6 ustawy z dnia 4. lutego 1921 roku o unormowaniu stanu prawno - politycznego na ziemiach, przyłączonych do obszaru Rzeczypospolitej na podstawie umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie, podpisanej w Rydze 12-go października 1920 roku. (Dz. Ust. 1921 r., poz. 93), przyczem cz. II. tegoż art. 6 zawiera sankcję, iż poczynione zmiany w ustawach i rozporządzeniach, obowiązujących na ziemiach tych dotychczasowo, zyskują tam moc obowiązującą od chwili, oznaczoną uchwałą Rady Ministrów, ogłoszoną w Dzienniku Ustaw. W szczególności § 4 powyższego rozporządzenia opiera się na upoważnieniu, zawartem w art. 6 ustawy z dnia 4-go lutego 1921 roku, poz. 93, do wprowadzenia niezbędnych zmian do ustaw i rozporządzeń dotychczasowych, zmianę zaś, zawartą w § 4, Rada Ministrów miała prawo uznać za niezbędną wobec jednoczesnego uchylecia Rozporządzenia Komisarza Gen. Ziem Wschodnich z dnia 16 stycznia 1920 r. (Nr. 4. Dz. U., poz. 60) w przedmiocie zwiększenia represji karnej za samowolne wyręby lasu. Tym sposobem omawiane rozporządzenie, jako wydane na podstawie odnośnej ustawy i ogłoszone w Dzienniku Ustaw, posiada moc obowiązującą i Sąd Okręgowy zasadnie kierował się przy wymiarze kary z art. 624 K. K. przepisem zawartym w rzeczonym rozporządzeniu (O. z 15.1. 1925. II. K. 2425/24).

Art. 636, 667 i 441. Kontrola ludności jest jednym z zadań administracji państwowej, a przeto czynności osoby, upraw-

nionej przez władzę do spełnienia odnośnych zleceń, związanych z tą kontrolą, mają charakter urzędowy, niezależnie od stanowiska danej osoby poza temi czynnościami szczególnymi; osoba więc, prowadząca księgę meldunkową, jako wykonywająca zlecenia w zakresie służby państwowej, jest, w rozumieniu cz. IV. art. 636 K. K., urzędnikiem, prowadzona zaś przez nią księga ma również charakter urzędowy. Stąd wynika, że umieszczenie w księdze meldunkowej świadomie fałszywych zapisów o ruchu osób, zamieszkałych w danym domu, wobec znaczenia tych zapisów dla zarządu państwowego, stanowi przestępstwo, przewidziane w art. 667 K. K., o ile „kłamstwa w akcie” dopuścił się prowadzący meldunki, i w art. 441 K. K., jeżeli fałszywe zapisy były uczynione przez osobę prywatną, działającą bądź w charakterze uczestnika przestępstwa służbowego, bądź samoistnie, bez udziału urzędnika. Przeto Sąd Apelacyjny, ustalwszy, iż oskarżeni, nie będąc upoważnieni do prowadzenia meldunków, umieszczali w księdze meldunkowej świadomie fałszywe zapisy o zamieszkiwaniu w rzeczonym domu różnych osób, które w rzeczywistości w tym domu nie mieszkały, miał uorawnioną podstawę do zakwalifikowania ich czynu pod art. 441 K. K. (O. z 17. II. 1925. II. K. 2482/24).

Ustawa o zwalczaniu lichwy wojennej z dnia 2 lipca 1920 r.

(Dz. Ust. 1920 r., poz. 449).

Art. 19. W motywach do art. 41 ust. o zwalczaniu lichwy wojennej ustawodawca, zastanawiając się nad sprawą wyzysku przy świadczeniu usług, między innymi, zaznaczył: „Projekt (ustawy) sprawy wyzysku przy świadczeniu usług nie łączy drogą ogólnych postanowień karnych, analogicznych do art 19 projektu, mając na uwadze, że ogólne ujęcie tej sprawy byłoby w obecnym stanie rzeczy przedwczesną może próbą, do której nie uciekły się ustawodawstwa zagraniczne, normując sprawę wyzysku wojennego”. Wobec tego, zrobiwszy wyjątek jedynie dla wyzysku przy pośrednictwie w sprawach, dotyczących obrotu przedmiotami powszedniego użytku (art. 21), oraz przy wymianie pieniędzy (art. 22), ustawa z dnia 2 lipca 1920 roku o zwalczaniu lichwy wojennej wyzysku przy najmie pracy i przemysłu, jako przestępstwa sui generis, nie przewidywała, pozostawiając Radzie Ministrów prawo do wydawania zarządzeń administracyjnych, dotyczących, między innymi, regulacji wyrobu przedmiotów powszedniego użytku (art. 2). lecz ustawa z dnia 5-go sierpnia 1922 roku w przedmiocie zmian w ustawie o lichwie wojennej (Dz. Ust. 1922 r., poz.

618) uchyliła prawo władz administracyjnych regulowania wyrobów przedmiotów powszedniego użytku (art. 2). Tym sposobem, przy obecnym stanie naszego ustawodawstwa, wyzysk przy najmie pracy i przemysłu nie jest karalny i w żadnym razie nie podpada pod art. 19 Ust. o lichwie wojennej (O. z 13. I. 1925. II. K. 2397/24).

Ustawa z dnia 14 maja 1923 r. w przedmiocie państwowego podatku przemysłowego.

(Dz. Ust. 1923 r., poz. 412).

Art. 113. Na mocy art. 113 Ustawy w przedmiocie państwowego podatku przemysłowego, skazany na karę w drodze orzeczenia karnego władzy skarbowej (art. 110) ma prawo bądź odwołania się do władzy administracyjno - skarbowej II. instancji, bądź „żądania rozpatrzenia sprawy przez Sąd” (ust. 2), lecz, wybierając drogę odwołania do władz skarbowych, „traci drogę odwołania do sądu” (Ust. 4). Z zestawienia tych przepisów wynika niezbicie, że przez użyte w ust. 4 art. 113 wyrażenie „odwołania do sądu” ustawa rozumie „żądanie rozpatrzenia sprawy przez sąd”, na mocy zaś ust. 3 tegoż art. 113 właściwy Sąd przeprowadza postępowanie „w trybie, przepisany dla spraw, wszczętych w drodze sądowej”. Ponieważ w rzeczonyj ustawie niema najmniejszej wzmianki, aby Sąd Pokoju, rozpatrując sprawę na życzenie oskarżonego, mógł orzeczenie karne władzy skarbowej uchylić, bądź zatwierdzić, przeto z przytoczonych względów należy uznać, iż Sad Pokoju rozpoznaje sprawę, w której zapadło orzeczenie karne władzy skarbowej, nie jako sąd odwoławczy, lecz w charakterze pierwszej instancji sądowej i nie jest bynajmniej związany treścią tego orzeczenia (O. z 13. I. 1925. II. K. 2365/24).

Ustawa postępowania karnego.

Art. 21. Ponieważ zakaz powtórnego ścigania za to samo przestępstwo uniewinnionego wyrokiem prawomocnym stanowi instytucję prawa publicznego i nie zależy od uznania stron, przeto Sąd ma obowiązek sprawdzania z urzędu zgłoszonej przez oskarżonego ekspozycji i nie ma prawa przekładać tego obowiązku na oskarżonego (O. z 27. I. 1925. II. K. 2477/24).

Art. 42, 45 i 46. Skoro oskarżenie zostało wszczęte o zniesławienie i obelgi, to fakt, że pełnomocnik oskarżyciela, nie zrzekając się oskarżenia o zniesławienie, tylko błędnie zakwalifikował zarzucone oskarżonej czyny pod art. 530, zamiast art. 530 i 531 K. K., bynajmniej nie zwalniał Sądu Pokoju od roz-

poznania oskarżenia w tej postaci, jak ono zostało wniesione, ani też nie zwalniał Sądu Okręgowego od rozpoznania podanej w tym względzie skargi apelacyjnej (O. z 5. I. 1925. II. K. 2192/24).

Art. 49. W myśl art. 4. rozporządzenia wykonawczego Rady Ministrów z dnia 13-go listopada 1919 r., określającego zasady zespolenia urzędów i organów powiatowej administracji państwowej (poz. 488), starosta lub jego zastępca z urzędu podpisuje tylko rozporządzenie, odnoszące się do całej ludności powiatu lub poszczególnych jej grup, tudzież do pewnych miejscowości, oraz zarządzenia i orzeczenia, wystosowane do urzędów publicznych, które to jednak rozporządzenia w wypadkach nagłych mogą wydawać i podpisywać za starostę także i kierownicy odnośnych oddziałów, co się zaś tyczy urzędników z etatów innych ministerstw, to ci nie są pozbawieni prawa wydawania i podpisywania zarządzeń i orzeczeń, opartych wyłącznie na ich zawodowej wiedzy, w sprawie więc niniejszej inżynier powiatowy (art. 2 rozporządzenia) mocoen był wystąpić z wnioskiem o ukaranie oskarżonego z art. 382 K. K. za niewykonanie przy wykonywaniu robót budowlanych przepisów technicznych zgodnie z pozwoleniem, niepodpisanie zaś odezwy przez starostę uznać należy za uchybienie nieistotne, bo w niczem praw oskarżonego nie uszczuplające, skoro na mocy wadliwego nawet doniesienia Sąd mocoen był wszcząć sprawę z własnej inicjatywy (ust. 4 art. 42 U. P. K.) (O. z 16. II. 1925. II. K. 270/24).

Art. 130 i 170. Ust. 3. art. 130 U. P. K., obowiązujący, zgodnie z art. 170 tejże Ustawy, Sądy Okręgowe (jako sądy odwoławcze), ustanawia, iż wyrok motywowany zawierać powinien ustalenie tego, jakie okoliczności i na jakiej podstawie uznano za udowodnione oraz jakie znaczenie mają one dla wyniku sprawy. Skoro więc Sąd Okręgowy uchylił wyrok Sądu Pokoju i odmiennie ocenił materiał dowodowy, powinien w motywach swojego wyroku dokładnie uzasadnić różne od Sądu I-szej instancji swoje przekonanie o wartości poszczególnych momentów materiału dowodowego, by, na podstawie gruntownej analizy tego materiału, oprzeć odmiennie swe przekonanie o samej winie oskarżonego (O. z 13. I. 1925. II. K. 2411/24).

Art. 157. W myśl art. 157 U. P. K., Sąd II-giej instancji obowiązany jest zawiadomić o dniu rozprawy obrońcę oskarżonego w I-szej instancji, jeśli z akt sprawy wynika, że obrońca ten będzie występował i w II-giej instancji (zobacz orzeczn. S. N. II. K. r. 1919 Nr. 15, r. 1922 nr. 198). Lecz skoro oskarżo-

na, nie zaś jej obrońca, wniosła skargę apelacyjną i nie prosiła w niej o zawiadomienie jej obrońcy o dniu rozprawy, to Sąd Okręgowy (Wydział Odwoławczy) miał wszelkie podstawy do mniemania, iż oskarżona bądź zrzekła się pierwotnego obrońcy, bądź sama będzie się broniła w II-giej instancji, bądź też wybierze sobie innego obrońcę, nie zawiadamiając więc w tych warunkach obrońcy oskarżonej w I-szej instancji, Sąd Okręgowy w niczem Draw oskarżonej nie obraził (O. z 5. I. 1925. II. K. 2359/24).

Art. 159. Za nie mające znaczenia dla sprawy można uznać tylko takie zeznanie, które nie dotyczy badanych przez Sąd okoliczności, stopień zaś znaczenia zeznania dla sprawy Sąd może określić jedynie po zbadaniu świadka (O. z 13. I. 1925. II. K. 2312/24).

Art. 177. Prezes Sądu Okręgowego, mocą swej decyzji postanowił zwrócić oskarżonej jej skargę kasacyjną wobec niezałączenia do niej kaucji kasacyjnej. W skardze incydentalnej oskarżona żądała uchylecia rzeczzonej decyzji, ponieważ załączyła do skargi kasacyjnej podanie o przyznanie jej prawa ubogich wraz z zaświadczeniem Urzędu gminy o jej stanie majątkowym. Ponieważ, w myśl art. 177 U. P. K., nie przyjmuje się skargi kasacyjnej bez złożenia przy niej kaucji, od której wszelako są wolne, między innymi, osoby, którym Sąd Pokoju lub Sąd Okręgowy przyznał prawo ubogich, oskarżona zaś złożyła skargę kasacyjną w dniu, w którym upłynął termin do wniesienia kaucji i załączyła do skargi kasacyjnej podanie o przyznanie jej prawa ubogich, a więc w chwili wniesienia skargi kasacyjnej nie była wolną od złożenia kaucji, gdyż Sąd Okręgowy nie przyznał jej prawa ubogich, przeto Prezes Sądu Okręgowego, zwracając oskarżonej skargę, postąpił zgodnie z przepisem art. 177 U. P. K. (O. z 20. I. 1925. II. K. 2322/24).

Art. 595. (art. 6. Przep. tyracz. o urządzeniu sądownictwa w Król. Polskiem). Art. 595 U. P. K. w p. 1. głosi, iż podczas rozprawy głównej powinni by obecni conajmniej trzech sędziowie, w tej liczbie prezes sądu lub jego zastępca, t. j. trzy osoby, należące do stanu sędziowskiego, bez bliższego jednak określenia grupy, do której sędziowie ci należeć mają. Jedynie co do osoby przewodniczącego czyni ustawa zastrzeżenie, iż przewodniczyć powinien bądź osobiście prezes Sądu, bądź jego zastępca, a że Prezesa Sądu Okręgowego zastępować wogóle może tylko Wiceprezes lub Sędzia Okręgowy, przeto ze ścisłego brzmienia rozpoznawanego art. wynika, że komplet, sądzący w Sądzie Okręgowym, składać się powinien przynaj-

mniej z jednego sędziego okręgowego, jako przewodniczącego, co zaś do pozostałych dwóch osób, to z punktu widzenia art. 595 U. P. K. zajmowane przez nie stanowisko w hierarchii sądowej jest obojętne, byleby piastowały godność sędziowską lub w ustalonym trybie do zastępczego pełnienia obowiązków sędziowskich powołane były. Wobec powyższego i zgodnie z uprzednio już ferowanymi przez Sąd Najwyższy wyjaśnieniami, do uzupełnienia kompletu sądzącego w sądzie okręgowym powołani być mogą przez prezesa tegoż sądu, jako sędziowie orzekający, bez prawa jednak przewodniczenia, nie tylko jeden, ale nawet dwaj sędziowie, nie piastujący godności sędziów okręgowych, a wyroki w takim składzie sądu okręgowego ferowane nie ulegają uchyleniu z tytułu obrazy p. 1. art. 595 U. P. K. Wprowadzenie przepisów tymczasowych o urządzeniu sądownictwa w Królestwie Polskiem z dnia 18-go lipca 1917 roku (poz. 1) bynajmniej stanu rzeczy pod tym względem nie zmieniło, gdyż art. 6 tych przepisów wskazuje tylko, kogo można powoływać do uzupełnienia kompletu w Sądzie Okręgowym, o liczbie zaś sędziów zastępujących nie wspomina (O. z 13. I. 1925. II. K. 2411/24).

Art. 620 i 621. Sąd Apelacyjny rozpoznał sprawę przy drzwiach zamkniętych, wydawszy następującą decyzję: „na mocy art. 620³ U. P. K., rozpoznać sprawę przy drzwiach zamkniętych”. Również w przesłankach wyroku Sąd nie przytoczył żadnych powodów, uzasadniających uchylenie jawności rozprawy. — W myśl artykułu 620 U. P. K., rozprawa główna w sprawach karnych z reguły odbywa się jawnie. Przepis ten jest stanowczy i obowiązujący zarówno w sądach okręgowych i apelacyjnym, jak i w sądzie pokoju (art. 88). Wszakże ustawa dopuszcza wyjątki z tej reguły i wyczerpująco wymienia w art. 620², 620³ i 620⁴ przypadki, w których może być zarządzone niejawnosc rozprawy. Zasadnicze uchylenie jawności rozprawy w całości lub częściowo może nastąpić, ilekroć Sąd uzna, że jawne roztrząsanie okoliczności, stanowiących przedmiot rozprawy, obrażałoby uczucia religijne lub moralność, albo groziłoby zakłóceniem prawidłowego biegu rozprawy lub ujawnieniem tajemnicy państwowej, zwłaszcza wojskowej (620³). Ponadto może być zarządzone niejawnosc rozprawy w sprawach o przestępstwa, ścigane z oskarżenia prywatnego, gdy obie strony tego zażądają (art 620²), oraz w sprawach nieletnich, gdy sąd uzna to za wskazane (art. 620⁴). Uchylenie jawności rozprawy ustawa nazywa środkiem wyjątkowym i pozwala je stosować w wypadkach, wymienionych

w art. 620', „tylko w razie konieczności”. Ustalenie konieczności zamknięcia dla publiczności drzwi sądowych może nastąpić po „omówieniu” tej kwestji, t. j. po wysłuchaniu wniosków stron i prokuratora, na mocy decyzji sądu, w której powinno być ściśle wskazane, jakie mianowicie czynności mają się odbywać przy drzwiach zamkniętych i z jakich przyczyn. — Powyżej przytoczona decyzja Sądu Apelacyjnego o uchyleniu jawności nie zawiera wskazania ani przyczyn, powodujących zamknięcie drzwi sali sądowej, ani czynności, które mają odbyć się przy drzwiach zamkniętych, ani wreszcie uzasadnienia, dlaczego Sąd uważał za konieczne uchylenie jawności i, ponadto, w stosunku do całego przewodu sądowego, wobec czego decyzję Sądu Apelacyjnego należy uznać za wydaną z obrazą art. 620, 620² i 621 U. P. K., które to uchybienie niewątpliwie jest istotne, polega bowiem na obrazie jednej z kardynalnych zasad postępowania, opartej na powszechnem przeświadczeniu, że jawność postępowania karnego wpływa z samej natury spraw karnych, które, jako *causae publicae*, obchodzą wszystkich w społeczeństwie (O. z 5. II. 1925. II. K. 1799/24).

Piotr Leśniowski,

podprokurator Sądu Najwyższego.

Orzecznictwo karne Sądu Najwyższego

(b. zabór austriacki)

§ 2 g) u. k.

263) Także i podczas wzajemnej bijatyki może powstać sytuacja, uprawniająca jedną ze stron do działania w obronie koniecznej. Przekroczenie granic obrony koniecznej przez napadniętego może stroną napadającą uprawnić do podjęcia obrony koniecznej (27 maja 1925 Kr. 125/25).

§ 67 ust. 2. u. k.

264) Samo zachęcanie do wstąpienia w szeregi milicji, tworzącej się przy współudziale władz nieprzyjacielskich na obszarach państwa, przez najeźdźcę zajętych, nie ma jeszcze cech zbrodni porozumienia się z nieprzyjacielem z ust. 2 § 67 u. k., jeżeli nie można wykazać sprawcom świadomości, że ta milicja ma być powołana nie tylko do utrzymania porządku i ochrony bezpieczeństwa mieszkańców, lecz także do świadczenia nieprzyjacielowi usług, zmierzających do wyrządzenia szkody armji państwa własnego lub przysporzenia korzyści nieprzyjacielowi. (12 maja 1925 Kr. 644/24).

§ 98 u. k.

265) Zaniechanie uczęszczania na uniwersytet polski, jako cel wymuszenia, podpada pod pojęcie zaniechania w rozumieniu § 98 u. k. (12 grudnia 1924 Kr. 596/24).

§ 105 u. k.

266) a) Czynności komisji przeglądowej, zmierzające do stwierdzenia fizycznej zdolności popisowych, jakoteż odroczenie służby, dozwolone przez tę komisję przy przeglądzie, podpadają pod pojęcie rozstrzygania spraw publicznych w rozumieniu § 105 u. k.

b) Ustawa nie wymaga aby podarunek musiał służyć do zaspokojenia osobistych potrzeb urzędnika. Obojętnym jest, na jaki cel urzędnik podarunek przeznaczy.

c) Ustęp drugi § 105 u. k. zawiera jednolity wymiar kary od sześciu miesięcy więzienia do pięciu lat ciężkiego więzienia, z tem jednak ograniczeniem, że spowodowanie rzeczywistej szkody jest w tym przepisie ustawy wyraźnie wymieuioną okolicznością obciążającą, która, o ile szkoda ta jest znaczna, uzasadnia wymiar kary od jednego do pięciu lat ciężkiego więzienia (20 marca 1925 Kr. 588/24).

§ 132 III. u. k.

267) Nierządem w rozumieniu § 132 III u. k. jest nietylko akt spółkowania, ale wogóle każde działanie, które wynikało z podniecenia popędu płciowego lub ma na celu jego podniecenie i przekracza granice moralności płciowej. (17 kwietnia 1925 Kr. 84/25),

§ 187 u. k.

268) Sprawca sprzeniewierzenia nie uczynił zadość wymogom § 187 u. k. zwracając dopiero po upływie pewnego czasu taką samą tylko ilość marek pol. mimo dewaluacji. (17 kwietnia 1925 Kr. 64/25).

§ 214 u. k.

269) Zbrodnię z § 214 u. k. popełnia ten, kto znanym sobie zbrodniarzom daje schronienie, lub schadzki im ułatwia, chociażby ci nie popełnili jeszcze nowego przestępstwa. (4 marca 1925 Kr. 691/24).

§ 305 u. k.

270) Pochwalanie czynów, ustawą zabronionych, obejmuje pochwalanie nietylko czynów karygodnych wogóle, lecz także czynu konkretnego, już dokonanego. (10 kwietnia 1925 Kr. 750/24).

Patent o broni.

271) a) Posiadanie rewolweru, jakiegokolwiek rodzaju, bez zezwolenia władzy stanowi (na obszarze b. Galicji) przekroczenie z §§ 12 i 32 (42) patentu o broni z 24 października 1852 Nr. 223 austr. dz. u. wskutek rozporządzeń z d. 19 września 1910 Nr. 184 i z d. 28 stycznia 1913 Nr. 12 Dz. U. i rozp. krajowych.

b) Przeniesienie rewolweru z jednej izby do drugiej w własnym mieszkaniu nie jest „noszeniem” broni, lecz tylko „posiadaniem”. (1 kwietnia 1925 Kr. 39/25).

Ustawa o zwalcz, lichwy woj.

272) Sąd odwoławczy, rozpatrując odwołanie, wniesione na zasadzie art. 5 ustawy o zwalczaniu lichwy woj., winien ograniczyć się jedynie do zbadania zasadności i prawnej trafności orzeczenia administracyjnego ze stanowiska przepisów karnych, przez władzę administracyjną zastosowanych. (19 maja 1925 Kr. 261/25).

273) Stawki komornego, oznaczone w ustawie o ochronie lokatorów z r. 1924, mogą być jedną z wskazówek przy ocenie, czy czynsz jest nadmierny, jednakże nie mogą stanowić wyłącznej podstawy tej oceny, zwłaszcza że ustawa o lichwie mówi o czynszu oczywiście nadmiernym. Należy w każdym wypadku uwzględnić także okoliczności czasu i miejsca i stwierdzić, czy i w jakim stopniu żądany czynsz przekraczał przeciętną miarę, ustaloną odpowiednio do zmienionych warunków, oraz czy czynsz ten przy uwzględnieniu stanu realności, wysokości poczynionych wkładów, wydatków właściciela i wynajmującego i tym podobnych okoliczności przedstawia się rzeczywiście jako wygórowany.

Zapatrywanie, jakoby najwyższą dopuszczalną granicą podwyżki czynszu była przedwojenna wysokość czynszu, nie znajduje również uzasadnienia. (18 marca 1925 Kr. 716/24).

274) Kto przemycą z zagranicy tytoń, aby go w kraju oddać tajną drogą dalszym pośrednikom, przez których szereg towar ten przejść miał w pokątnym handlu, zanimby się był dostał do rąk spożywców, ten bierze udział w handlu łańcuchowym. (24 kwietnia 1925 Kr. 98/25).

Ochrona znaków towarowych.

275) a) Sąd karny nie jest obowiązany, zwracać się do Ministra Handlu i Przemysłu lub do urzędu patentowego o rozstrzygnięcie, czy komuś przysługuje wyłączne prawo używa-

nia znaku towarowego i wyczekiwać rozstrzygnięcia tej kwestii prawnej przez wspomniane władze.

b) Obywatele państw, należących do międzynarodowego związku opartego na Konwencji paryskiej z 20 marca 1883 o ochronie własności przemysłowej, korzystają z ochrony swych znaków towarowych w innym państwie pod warunkiem zgłoszenia ich w tem państwie.

e) Przed wejściem w życie Traktatu w St. Germain mogły istnieć wspomniane w art. 143 ustawy z 5 lutego 1924 t. zw. dzielnicowe prawa do znaków towarowych tylko o tyle, o ile istniałyby jeszcze według ustaw państw zaborczych, na podstawie których były zgłoszone. (1 kwietnia 1925 Kr. 731/24).

§ 46 ust. 3 p. k.

276) Jeżeli w chwili zastosowania przez sąd przepisu ust. 3 § 46 p. k. istniały ustawowe wymogi domniemania, że strona skarżąca od oskarżenia odstąpiła, to sąd nie może później decyzji swej zmienić, chociażby się nawet okazało, że **ustawowe** domniemanie nie odpowiadało rzeczywistości. (19 maja 1925 Kr. 257/25).

§§ 265 p. k. i 50 u. k.

277) Skazanie na karę śmierci za czyn, popełniony przed wyrokiem poprzednim, którym skazano oskarżonego za inny czyn na karę na wolności, chociażby częściowo już wykonaną, nie jest dopuszczalne wobec przepisów §§ 265 p. k. i 50 u. k. (13 marca 1925 Kr. 8/25).

S 320 p. k.

278) Ustęp pierwszy § 320 p. k. przepisuje, kiedy trybunał sądu przysięgłych jest **obowiązany** zadać pytanie, wynikowe. Trybunał ma jednak prawo postawić takie pytanie, chociażby nie było odpowiedniego twierdzenia. (20 lutego 1925 Kr. 628/24).

§§ 331 i 344 p.k.

279) a) Wyłączenie przez przysięgłych z pytania, zadanego w kierunku zbrodni gwałtu publicznego z § 87 u. k. słowa „rozmyślnie” przy równoczesnem pozostawieniu słów „ze złośliwości” powoduje niejasność odpowiedzi.

b) Tylko błędne pouczenie przysięgłych powoduje nieważność wyroku (l. 8 § 344 p. k.), nie zaś sama zbędność pouczenia. (21 stycznia 1925 Kr. 637/24).

§ 344 l. 3 p. k.

280) Protokoły przesłuchania, spisane w toku dochodzeń policyjnych, mogą być uznane za nieważne w rozumieniu

przepisu § 344 1. 3 p. k. tylko w tym wypadku, jeżeli je sporządzono odnośnie do czynności, określonych w § 88 (ustęp 3) p. k., na żądanie prokuratora, a nie przesłano ich bezzwłocznie sędziemu śledczemu. (10 kwietnia 1925 Kr. 5/25).

§ 477 p. k.

281) Ustawa ogranicza zakaz reformationis in pejus tylko do orzeczenia o karze; błędne skwalifikowanie czynu przez sąd I instancji nie może zatem krępować instancji odwoławczej w prawnej ocenie działania, oskarżeniem objętego (§ 262 p. k.).

Jednakże pod pojęcie kary podpadają także i te ujemne skutki prawne, które pociąga za sobą skazanie już z mocy obowiązujących w tej mierze przepisów ustawowych. Sąd odwoławczy zmieniając kwalifikację na surowszą, winien zatem także orzec, że skutki prawne, o ile nie łączyły się z kwalifikacją, zastosowaną przez sąd niższy, nie mają nastąpić. (31 marca 1925 Kr. 128/25).

Józef Prokopowicz,
prokurator przy Sądzie Najwyższym.

**Orzecznictwo karne Sądu Najwyższego
(b. zabór pruski)**

KODEKS KARNY z 1871 R.

a) Część ogólna.

§ 4.

1. Sprawca, który w chwili wejścia Traktatu Wersalskiego w życie (10. 1. 1920 r.) był obywatelem polskim, lecz liczył lat przeszło 18 i miał wobec tego, po dzień 10 stycznia 1922 r., samoistne, niezależne od swych rodziców prawo opcji, (art. 91/3 tegoż traktatu) stracił przez przyjęcie do służby publicznej w Rzeszy niemieckiej, obywatelstwo polskie. Obywatelstwo sąd bada z urzędu. (25. 5. 25.. 172/25).

Trafność unieważnienia opcji na rzecz Niemiec niepodlega badaniu Sądu Najwyższego, (14. 11. 24., C. 279/24),

§ 10.

3. Nie podpada pod wojskowy p. k. czyn popełniony przez funkcjonariusza cywilnego po tegoż bezterminowym urlopowaniu z wojska, chociażby funkcjonariusz ten ponownie do wojska został wcielony. (15. 5. 23., Nd. 2/23. OSP. III. Nr. 303).

§32.

4. Skazując oskarżonego na karę dożywotniego ciężkiego więzienia, sąd wyrokujący może orzec tylko dożywotnią utratę obywatelskich praw honorowych. (8. 6. 25., 184/25).

§40.

5. Wobec § 1. Rozp. Min. Skarbu z dn. 26 marca 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 29, poz. 290) sąd nie może nakazać konfiskaty znalezionych u oskarżonego przedtem walut obcych (16. 10. 24., K. II. 1529/24. OSP. IV. Nr. 25).
6. W myśl § 154. ust. celnej z dn. 1 lipca 1869 (Dz. U. Zw. str. 317) ma być orzeczona konfiskata towarów, przemycanych przez spedytora bez względu na to, czyją stanowią własność. (31. 3. 25., 405/24. OSP. IV. Nr. 238).

§ 43.

7. „Początek wykonania” — to pojęcie, po przekroczeniu granicy przygotowania, czynności, zdążającej do wywołania skutku przestępnego (WPK. z 13. 12. 24., VK. 442/23, 31. 3. 25., 251/23).

§47.

8. Czynność, która w oderwaniu od innych czynności w związku będących, jest czynem dozwolonym, może stanowić o współsprawstwie w rozumieniu § 47 kk. (31. 3. 25., 405/24, OSP. IV. Nr. 238).

§§ 47, 49, 242.

9. Współsprawstwem w rozumieniu § 47 kk. jest samodzielne uczestnictwo w popełnieniu przestępstwa, bez względu na to, czy skutkiem podziału ról czynności poszczególnych uczestników są identyczne, czy też różne, przyczem współsprawca, działając w porozumieniu z innym, uważa czyn wspólnie popełniony, za czyn swój własny. Pomoc z § 49 kk. ma natomiast charakter czysto akcesoryjny, jest niesamodzielnym udziałem w samodzielnym działaniu innej osoby lub osób i polega na udzieleniu poparcia sprawcom przestępstwa radą lub czynem, bez samodzielnego udziału w dokonywaniu przestępstwie, które w świadomości pomocnika przedstawia się jako czyn cudzy. Doprowadzenie sprawców do miejsca kradzieży, bez wzięcia udziału w wykonywaniu przestępstwa, jest pomocą, nie zaś współsprawstwem. (4. 5. 7. 25., 123/25).

§§ 48, 43.

- (0. Podżeganie ulega karze tylko wówczas, gdy ten, którego

podżegano, czyn przestępny rzeczywiście popełnił, lub w rozumieniu § 43 kk. popełnić usiłował. (13. 7. 25., 365/24).

§ 49.

11. Samo bierne zachowanie się stanowić może „pomoc” w rozumieniu § 49 kk. jedynie w wypadku, gdy istnieje obowiązek działania (przeszkodzenia) (10. 12. 24., 402/24). W razie nieistnienia takiego obowiązku pomoc może się mieścić w udzieleniu rady do popełnienia czynu przestępnego, (ibid).

§ 52.

12. Podrażnienie uczuć patriotycznych przez Niemców, śpiewających pieśni antypolskie, nie podpada pod: § 51 kk. (15. 1. 25., 492/24, OSP. IV. Nr. 232).

§ 53.

13. Napad jest obecny, gdy już się rozpoczął lub bezpośrednio zagraża. (5. 2. 25., 337/24 i 27. 7. 25., 259/25).

§§ 53, 59.

14. Podmiotowe wrażenie napadu, nieodpowiadające rzeczywistości, może po stronie działającego pod takim wrażeniem, uzasadnić błąd, wykluczający przypisalność czynu (§ 59 kk.), nie może natomiast usprawiedliwić zastosowania § 53 kk. (5. 2. 25., 337/24).

§ 73.

15. Konsekwencją § 73 kk. jest podwójna kwalifikacja jednego i tego samego czynu. (8. 6. 25., 184/25).

§§ 73, 49, 259.

16. Zbieg paserstwa z podżeganiem lub pomocą do przestępstwa, zapomocą którego odnośny przedmiot uzyskano, jest możliwy. O tem, czy wchodzi w grę zbieg jedno, czy wieloczynowy decyduje okoliczność, czy zamiar ukrywania, zakupna, wzięcia w zastaw lub innego nabycia tego przedmiotu powstał jednocześnie z podżeganiem lub pomocą, co jest kwestją faktu. (10. 12. 24., 402/24).

§§ 73, 251, 214.

17. Jednoczynowy zbieg §§ 251 i 214 kk. jest możliwy. (8. 6. 25., 184/25).

§§ 73, 263, 267, 268.

18. Użycie, przez oskarżonego, sfałszowanego dokumentu prywatnego jedynie jako środka do popełnienia oszustwa, uzasadnia idealny, nie zaś realny zbieg przestępstw z §§ 263, 267 i 268 kk. (17. 9. 24.78/24, OSK. IV. Nr. 330).

§ 74.

19. W razie uchylenia zaskarżonego wyroku co do jednego przestępstwa, należy uchylić nie tylko karę łączną, lecz także karę poszczególną za przestępstwo, którego wyrok uchylający nie dotyczy, jeżeli zachodzący zbieg przestępstw mógł mieć wpływ na wymiar kary za to drugie przestępstwo. (30. 4. 24., 84/24).
20. Wobec § 74 kk. nie można mówić o karze łącznej w wypadku, gdy za każdy z dwu, wieloczynowo zbiegających się czynów, wymierzono karę dożywotniego ciężkiego więzienia (8. 6. 25., 184/25).

b) Część szczegółowa.**§ 113.**

21. Usiłowanie wydarcia posterunkowemu policji państwowej szabli podpada pod pojęcie „napadu czynnego” (17. 2. 25., 8/25).
22. Prawowitość wykonywania urzędu jest tylko przedmiotowym warunkiem karalności występku z § 113 kk., świadomość sprawcy, iż osoba, przeciw której działanie swe skierował, jest urzędnikiem i w danej chwili spełnia swój urząd, wyczerpuje podmiotową istotę tego występku. (17. 2. 25., 8/25).

§ 137.

23. Względem rzeczy, uzyskanych w sposób, zabroniony przez § 137 kk., paserstwo jest również możliwe. (WPK. z 22. 9. 24., 253/24).
24. Zastosowanie § 137 kk. zawisłe jest od ustalenia, że zajęcia dokonała właściwa władza lub urzędnik i że zachowano istotne warunki ważnego zajęcia, (ibid).

§ 139.

- 25; Władzą w rozumieniu § 139 kk. jest władza powołana w pierwszym rzędzie do wkroczenia albo władza miejsca zamieszkania osoby obowiązanej do uskutecznienia doniesienia. 31. 3. 25., 61/25).
26. Sprawca musi uważać lub tylko z niedbalstwa nie uważać wiadomości za wiarogodną i musi mieć możliwość zapobieżenia, (ibid).

§ 153.

27. Przysięga świadka nie jest przysięgą nakazaną w rozumieniu § 153 kk. (17. 12. 24., 427/24, OSP. III. Nr. 234).

§ 154.

28. Gdy oskarżenie dotyczy fałszywych zeznań co do pewnej okoliczności, nie wolno skazywać za chociażby stwierdzone przy rozprawie fałszywe zeznania co do innej okoliczności. (17. 12. 24.. 427/24, OSP. IV. Nr. 234).

§§ 153, 154, 159, 160, 163 i 43.

29. K. K. odróżnia świadomie popełnione krzywoprzysięstwo, (Meineid), o którym mówi w §§ 153, 154 i fałszywą przysięgę (falscher Eid), popełnioną z niedbalstwa (§ 163 kk.). Nakłanianie do krzywoprzysięstwa z § 159 zachodzi wówczas, gdy skłaniający dąży do tego, by osoba, składająca przysięgę, popełniła krzywoprzysięstwo, tj. świadomie pod przysięgą stwierdziła nieprawdę, — przewidziane zaś w § 160 nakłanianie do fałszywej przysięgi zachodzi wówczas, gdy skłaniający wie, że okoliczność, którą należy stwierdzić jest nieprawdziwą, nie wie tego atoli ów, który ma złożyć przysięgę, sprawca zatem stara się o skłonienie kogoś do czynu, za który przysięgający karnosądownie wogóle nie będzie odpowiedzialny, albo, w razie niedbalstwa, odpowiadać może jedynie w myśl § 163. Jeżeli w tym drugim wypadku starania nie odniosły skutku, natomiast w grę wchodzi tylko usiłowanie. (27. 1. 25.. 520/24).

§§ 154, 163.

30. Rozważać ewentualność zastosowania § 163 sąd wyrokujący nie ma powodu, jeżeli uznał za udowodnione, że oskarżony o zbrodnię z § 154 kk. inkryminowanych słów wogóle nie wypowiedział. (17. 12. 24., 422/24).

§ 174.1. 1.

31. Pojęcie „rodziców przybranych” obce jest kodeksowi cywilnemu, zaezem pytanie, czy taki stosunek zachodzi jest kwestją faktu, w zależności od tego, czy w konkretnym wypadku istnieje stosunek do dziecka, analogiczny z stosunkiem do dziecka naturalnego, czy też przysposobionego-. Idzie o rzeczywisty stosunek pomiędzy rodzicami przybranymi a dzieckiem, jaki rzeczywiście istnieje, nie zaś o cele i zamiary, w jakich dziecko wzięto do domu, przyczem zbędna jest zarówno podstawa umowna stanu przybrania, jak i jego wyraźny przelew na rodziców. Fakt, że ojczym przyjmuje dziecko do swego domu nie stwierdza leszcze, że jest on „ojcem przybranym”, lecz może

on być takim, jeżeli zachodzą powyższe warunki. (4. 6.25., 177/25).

§211.

32. Ustalenie możliwości uświadamiania sobie przez sprawcę nakazów etyki, religii i prawa, odstręczających od popełnienia zamierzonego czynu, nie zastępuje ustalenia, że sprawca je rzeczywiście rozważył, że zatem działał „z zastanowieniem”. (5. 2. 25., 517/24, OSP. IV. Nr. 336).

§§ 211, 249, 73. 251.

33. Różnica pomiędzy §§ 211, 249 i 73 z jednej a § 251 z drugiej strony polega na tem, że w pierwszym wypadku sprawca używa umyślnego „z zastanowieniem” wykonanego zabicia człowieka, jako środka rozboju, gdy natomiast w drugim wypadku zabicie człowiek jest niezamierzonym następstwem jego działania. (9. 11. 21., 154/21, OSP. IV. Nr. 235).

§§ 212, 222, 223, 223a, 226. 230. 43, 73.

34. Jeżeli sprawca jednym wystrzałem jednocześnie rani jedną i pozbawia życia drugą osobę, wówczas można przyjąć jednoczynowy zbieg usiłowanego zabójstwa odnośnie do pewnej a dokonanego stosunku do drugiej tylko w razie ustalenia, że zamiar sprawcy, chociażby jedynie wynikowy, szedł z góry w kierunku pozbawienia życia jednym wystrzałem obu tych osób. Jeżeli natomiast sprawca chciał trafić tylko jedną z nich, czy to z zamiarem zranienia, czy też uśmiercenia, wówczas zależnie od tego, przeciw której z nich zamiar taki był skierowany, działanie sprawcy zakwalifikować należy bądź pod kątem widzenia jednoczynowego zbiegu umyślnego urazu cielesnego z §§ 223, 223a w stosunku do jednej, z nieumyślnym zabiciem (§ 222) drugiej lub usiłowanego zabójstwa (§§ 43, 212) pierwszej z nieumyślnym zabiciem drugiej, albo też dokonanego zabójstwa z § 212 kk., czy też umyślnego urazu cielesnego z § 226 w stosunku do drugiej z urazem cielesnym wskutek niedbalstwa (§ 230) w stosunku do pierwszej. Jeżeli wreszcie sprawca, strzelając, nie miał wogóle zamiaru trafienia żadnej z tych osób, lecz strzelał jedynie na postrach, natenczas działanie jego rozpoznawać można jedynie pod kątem widzenia jednoczynowego zbiegu przestępstwa z § 230 w stosunku do osoby zabitej z § 222 w stosunku do osoby ranionej. (5. 2. 25., 121/24),

§213.

35. Działanie „z rozpaczy, w afekcie” podpada pod pojęcie „innych okoliczności łagodzących” i uzasadnia zastosowanie § 213 kk. (8. 6. 25., 192/25).
36. Przyznając skazanemu z § 212 okoliczności łagodzące, sąd wyrokujący winien mieć na uwadze § 213. (27. 1. 25., 520/24).

§ 218.

37. Skazanie za dokonanie zbrodni z § 218 kk. wymaga ustalenia, że w chwili popełnienia czynu płód żył w łonie matki. (2. 4. 25., 76/25).

§222.

38. Przypadek, to spełnienie czynu, z tego jedynie powodu przedmiotowo przestępnego, że do działania sprawcy, co do którego nie pozostawał on w żadnym błędzie, przyłączyły się pewne okoliczności, których on nie mógł przewidzieć, a które właśnie sprawiły, że czyn jego stał się przedmiotowo przestępstwem (por. Krzymuski system prawa karnego 1921, str. 127), gdy natomiast winę nieumyślną należy przyjąć w razie, gdy sprawca również nie przewiduje przestępności skutku swego działania, ale może lub powinien ją przewidzieć (20. I. 25, 88/23; 11. V. 25, 133/25).

§ 223.

39. Do występku z § 223. wystarcza zamiar wynikowy (7. i. 25, 48b/24, OSP. IV. Nr. 235).

§ 223. à 251.

40. Dla bytu występku z § 223 a, niezbędne są pewne specyficzne warunki a mianowicie:
 1. specjalny sposób zadania urazu cielesnego a to przez „okrutne lub złośliwe obchodzenie się”. „Okrutne obchodzenie się” należy pojmować w tym samym sensie, co „męczenie” z § 251 kk. „Złośliwym” jest obchodzenie się wtedy”, gdy nie ma żadnego rozsądnego celu a wywołane jest wyłącznie chęcią spowodowania bólu, gdy sprawca w cudzym cierpieniu znajduje zadowolenie ;
 2. osoba, której w powyższy sposób zadano uraz, musi być nieletnią, w wieku do lat 18, albo bezbronną wskutek ułomności lub choroby; pozatem musi ona pozostawać pod dozorem sprawcy albo należeć do jego domowników (jakimi są np. czeladnicy, terminatorzy,

uczniowie) przyczem sprawca musi być głową domu, — albo wreszcie poszkodowaną może być osoba, oddana pod władzę sprawy,

3. dolus winien obejmować obok okrucieństwa i złośliwości jaszczce i świadomość powyżej wymienionych specyficznych właściwości poszkodowanego oraz specjalnego stosunku do sprawcy (Ebermayer Str. ÜB. II wyd. str. 609; 4. VI. 25. 171/25).

§ 224.

41. W razie ustalenia, „że uraz cielesny pociągnął za sobą trwałą utratę 20—30% zdolności do pracy zawodowej, albo, że spowodował po jednej stronie ciała niemożność wyprostowania stawu łokciowego oraz ograniczenie tak możliwości obrotu jednym ramieniem, jak i podnoszenie jednej ręki i palców przy ogólnem osłabieniu ciała a w związku z tem ograniczenie zdolności do pracy zawodowej do 40%, sąd wyrokujący winien rozważyć, czy skutki te nie podpadają pod pojęcie charłactwa w rozumieniu § 224. (5. II. 25, 521/24).

§ 226.

42. § 226 wchodzi jedynie w grę, gdy uraz cielesny, skutkujący śmiercią uszkodzonego, został zadany bez wiedzy i woli uśmiercenia. (20. I. 25, 88/23).

§ 229.

43. Przez zadanie trucizny albo substancji, zdolnej spowodować rozstrój zdrowia, należy rozumieć takie ich połączenie z ciałem ofiary, by mogły one rozwinąć swą destrukcyjną dla jej zdrowia działalność. Czy połączenie to będzie zewnętrzne, czy też wewnętrzne, tajne czy jawne, przemocą czy przez wprowadzenie ofiary w błąd — rzeczą jest obojętną. (Ebermayer l. c. str. 619; 20. I. 25, 482/24).
44. Zbrodnia z § 229 jest teoretycznie odmianą urazu cielesnego, kwalifikowaną ze względu na niebezpieczeństwo, połączone z działaniem sprawy. W rzeczywistości ustawa kwalifikuje zbrodnię tę, jeszcze i przez to, że dla jej dokonania nie wymaga faktycznego zaistnienia skutku w postaci urazu cielesnego — przeciwnie, zbrodnia jest dokonana z chwilą zadania trucizny lub innej szkodliwej substancji; wystarcza zatem zagrożenie rozstroju zdrowia, (ibid.).
45. Wywołane działaniem z § 229/1 lekkie uszkodzenie zostaje przez zbrodnię z tego § pochłonięte, (ibid.).

45. Dolus, wymagany do zbrodni z § 229 prócz umyślności zadania środków w § tym wymienionych, musi ponadto obejmować świadomość, że zadany środek zdolny jest spowodować rozstrój zdrowia a prócz tego sprawca musi mieć zamiar nadwerżenia (nie zniszczenia) zdrowia, (ibid.).

§ 242.

47. Zabranie, w zamiarze przywłaszczenia sobie portfelu, który wypadł poszkodowanemu w czasie szamotania się z oskarżonym, stanowi kradzież. 3. XII. 24, 392/24 OSP. IV. N. 329).

48. Pobudka zysku nie należy do istoty kradzieży. (23. VII. 24, 187/24).

49. Dla bytu kradzieży jest obojętnem, czy zamiar sprawcy obejmował pewne ściśle określone, czy też wogóle przedmioty, znajdujące się w miejscu przestępstwa, niewymienione zatem, w zaskarżonym wyroku, przedmiotów na które zamiar przestępny był skierowany, nie stanowi obrazy § 242. (15. VI. 25, 436/24).

§ 242, 290.

50. Z wyjątkiem § 290 furtum usus nie jest karalne. (20. VII. 25, 436/24).

§ 243 1. 2.

51. Pod pojęcie „włamania” podpada też otwarcie stodoły zapomocą wyjęcia umieszczonego wewnątrz żelaznego gwoździa. (19. III. 25, 54/25, OSO. IV. nr. 231).

§§ 243 3. 2, 43.

52. Oderwanie kłódki, na którą stodoła poszkodowanego była zamknięta, w zamiarze bezprawnego przywłaszczenia sobie znajdujących się tam przedmiotów, jest początkiem wykonania kradzieży z włamaniem. (15. VI. 25, 198/25).

§§ 243 1. 5, 59.

53. Ustalenie po stronie jednego z współsprawców świadomości, że drugi miał broń przy sobie, jest w myśl § 266/2 UPK. konieczne jedynie wówczas, jeżeli brak jej, jako moment faktyczny przypisalności czynu, (§ 59) wysunięto na rozprawie głównej. (12. I. 25, 473/24).

§ 243 J. 7.

54. „Pora nocna” oznacza porę, w której normalne życie zamiera i znajduje się w spoczynku nocy sennej, sposobniejszej z tej racji do zamachów na cudze mienie. (7. III. 23, 208/22).

§ 247, 52/2.

55. Szwagier należy do osób wymienionych w § 247/1. (7. 1. 25, 280/24).

§§ 247, 74.

56. Zakwalifikowanie kradzieży około 100 funtów łakoci pod § 247 może zależeć od tego, czy kilka faktów kradzieży uznano za czyny samoistne, czy też za jeden czyn ciągły. W tym ostatnim wypadku, ze względu na zliczoną, w drodze dodawania, znacznieszą wartość skradzionych przedmiotów zastosowanie § 247 byłoby wykluczone, § 247 ma bowiem na względzie tylko rzeczywiste drobne wartości, którym w normalnym trybie indywidualnego życia gospodarczego danej jednostki poszkodowanej małą jedynie przypisuje wagę. (30. XI. 21, 186/21. OSP. IV. nr. 88).

§ 248.

57. Przewidziana w § 248 dopuszczalność dozoru policyjnego zależy od swobodnego uznania. (4. VI. 25, 176/25).

§§ 248 a, 244.

58. Okoliczność, że czyn popełniono w recydywie nie wyklucza zastosowania § 248 a. (3. VIII. 25, 270/25).

§§ 250 I. 1, 223 a.

59. „Bronią” w rozumieniu § 250 I. 1, jest również każde „niebezpieczne narzędzie” (§ 223 a), którego przeznaczeniem, zgodnie z wolą sprawy, jest zadanie przy napadzie lub obronie, uszkodzeń cielesnych. Takim narzędziem jest np. tasak lub sztaba żelazna. (3. III. 25, 38/25, OSP. IV. nr. 320).

§ 250 I. 3.

60. Dworzec kolejowy nie podpada pod § 250 I. 3. (27. VII. 25, 250/25).

§ 251, 224.

61. W § 261 kk. chodzi o ciężki uraz cielesny z § 224. (31. III. 25, 61/25).

§§ 255, 250 I. 1—5.

62. § 250 I, 1—5 stosuje się również do § 255. 27. VII. 25, 250/25).

§ 257.

63. Przyrzeczona z góry nagroda dla bytu przestępstwa z § 257 nie ma istotnego znaczenia. (16. II. 25, 536/24).
64. Poplecznictwo, odnoszące się do postępowania dyscyplinarnego, nie podpada pod przepis § 257. (31. III. 25, 405/24).

§§ 257/3, 49.

65. Ponieważ według § 247/3 kk. poplecznictwo, przyręczone przed popełnieniem przestępstwa, stanowi pomoc psychiczną, przeto zakwalifikowanie go pod § 49 w związku z §, odpowiadającym danemu przestępstwu, nie uzasadnia zarzutu obrazy prawa materialnego. (20. I. 25, 486/24).

§ 259.

66. Paserstwo jest przestępstwem wtórnym, wywodzącym się od przestępstwa podstawowego. Mniemanie, że przestępstwo to w motywach wyroku dokładnie i w szczególności musi być określone, jest błędne. Ustawa tego nie żąda i zadowala się stwierdzeniem, że „rzeczy uzyskano „przestępstwem”, zaczem wystarczy i alternatywne ustalenie. (Uchw. P. K. z 22. XI. 24, 253/24).
67. Dla odpowiedzialności pasera rzeczą jest nieistotną, czy sprawca przestępstwa podstawowego został wykryty lub ujęty, albo czy został osądzony prawomocnie lub nieprawomocnie. Pogląd przeciwny, dla którego zresztą brak w ustawie oparcia, prowadziłby do wręcz przeciwnego poczucia sprawiedliwości stanu niemożności osądzenia pasera, gdy sprawca podstawowego przestępstwa nie został wykryty, ukrył się lub z innych przyczyn, np. choroby, nie może być sądzony, (ibid.).
68. Nabywca, kupujący rzeczy, uzyskane drogą przestępstwa, nie działa „dla własnej korzyści”, jeżeli bez zamiaru osiągnięcia zysku, choćby pośredniego, kupuje je tylko dla zaspokojenia własnych potrzeb, które, bez poddania się warunkom uciążliwym, mógłby równie dobrze zaspokoić, korzystając z niczem nieograniczonej możliwości nabycia tych, rzeczy, w sposób godziwy, gdziekolwiek bądź indziej. (3. III. 25, 28/25).
69. Ustalenie, że wnoszący rewizję, „z współoskarżonymi i innymi złodziejami znał się dobrze i według świadectwa policji sam żył z kradzieży”, może wprowadzić służyć za przesłankę, że wiedział on, lub wiedzieć musiał, iż rzeczy uzyskano przestępstwem, nie może jednak, drogą logicznej dedukcji, doprowadzić do wniosku, że działał on „dla własnej korzyści”, (ibid.).
70. Ustalenie, że oskarżony skradzione rzeczy nabył, by na dalszej sprzedaży zarobić, wyczerpuje pojęcie działania „dla własnej korzyści”, wobec czego stwierdzenie wysokości ceny nabycia, jest obojętne. (27. I. 25, 522/24).

§ 267.

71. Sprawca przestępstwa z § 267 musi w chwili popełnienia przestępstwa mieć zamiar podrobienia lub sfałszowania dokumentu i użycia go, jako takiego. (16. X. 20, 57/20).

§ 268.

72. Do zbrodni z § 268 wystarcza zamiar przysporzenia sobie korzyści majątkowej lub wyrządzenia takiejże szkody; nie potrzeba natomiast rzeczywistego osiągnięcia pierwszej, lub wyrządzenia drugiej. (18. V. 25, 143/25).

§ 268 l. 2.

73. Kolejowy list przewozowy przez umieszczenie na nim stempla stacji kolejowej z dopiskiem „ważono” i innych dopisków urzędowych, staje się dokumentem publicznym. (7. I. 25, 457/24).

§ 271.

74. Podanie przez stronę, w kontrakcie notarialnym, nieprawdziwej ceny kupna, nie stanowi przestępstwa z § 271. (4. V. 25, 27/25, OSP. IV. nr. 237).

§ 289.

75. Nie można mówić o prawie zatrzymania (retencji), polegającym na odmówieniu należnego świadczenia (por. np. § 273 k. a). (Uchw. P. K. z 22. XI. 253/24).

§ 370 l. 5.

76. Kradzież środków spożywczych w małej ilości lub nieznacznej wartości w celu użycia ich wkrótce potem, nie podpada w razie recydywy pod § 244, lecz stanowi wykroczenie z § 370 l. 5. kk. (3. XII. 24, 440/24, OSP. IV Nr. 334).

Dr. Ryszard Leżański,
sędzia Sądu Najwyższego.

Orzecznictwo cywilne Sądu Najwyższego**(b. zabór rosyjski).****Kodeks Cywilny Polski.**

Art. 226 i n. Z istoty wspólności majątkowej małżeńskiej, zastrzeżonej już na czas pożycia małżonków, wynika, iż nie jest to stosunek zwykłej współwłasności, lecz — blizki spółce cywilnej (por. art. 1837 k. c); należy zatem przyjąć (anal. ustęp 4-ty art. 1859 k. a), że w razie ustanowienia przez małżonków w intercyzie wspólności za życia, mąż, bez zgody żony, nie może obywać nieruchomości, poddanych wspólności; w przypadku zaś sprzedaży takich nieruchomości, żona może domagać się jej unieważnienia. (O. z 22. 12. 24, 1. C. 527/23).

Art. 228. W razie ustanowienia wspólności majątkowej małżeńskiej na przypadek śmierci, uchybienie przez jednego z małżonków zakazowi, objętemu artykułem 228 K. C. P., uprawnia drugiego małżonka do żądania unieważnienia sprzedaży połowy nieruchomości, wniesionej przez pierwszego do wspólności, a nie tylko do żądania, aby rzeczona sprzedaż uznana była za nieszkodzącą ewentualnym prawom drugiego małżonka, wynikającym z intercyzy. (O. z 22. 12. 24, I C. 527/23).

Art. 242. W sprawie przeciwko funkcjonariuszowi państwowemu o przyznanie alimentów, należy brać pod uwagę także wynagrodzenie, otrzymane przezeń za nadliczbowe godziny pracy. Alimenty dla dziecka funkcjonariusza państwowego nie są ograniczone kwotą, którą otrzymuje on tytułem dodatku ekonomicznego na dziecko, w postaci 45 punktów miesięcznie, w myśl art. 4 ustawy z d. 9 października 1923 r. poz. 924; wysokość alimentów ulega określeniu stosownie do art. 242 K. C. P. Dodatek ekonomiczny pobiera funkcjonariusz państwowy na żonę, lecz nie dla żony, niema przeto podstawy do zasądzenia owego dodatku na rzecz żony, gdy się jej alimenty od męża nie należą. (O. z 9. 2. 25, I C. 2018/24).

Art. 361 i 362. Gdy matka utraciła opiekę na mocy cz. 2-giej art. 361 K. C. P., rada familijna władna jest oddać zarząd nad majątkiem nieletnich mianowanemu przez siebie opiekunowi, pieczę zaś nad osobami nieletnich powierzyć matce, która chociaż pozbawiona opieki, nie traci całkowicie władzy rodzicielskiej, trwającej i po śmierci jednego z rodziców. Przy rozstrzygnięciu pytania, czy matkę, która utraciła opiekę samem prawem, należy do opieki przywrócić, rada familijna korzysta w szerokim zakresie z władzy dyskrecjonalnej. (O. z 22. 1. 25, I C. 559/23).

Art. 395. W razie zawakowania opieki, rada familijna może mianować opiekunem głównym dotychczasowego opiekuna przydanego. (O. z 22. 1. 25, I C. 559/23).

Kodeks Napoleona.

Art. 841. Spadkobierca, który wystąpił o spłatę obcego nabywcy praw spadkowych przed sąd niewłaściwy, skutkiem czego sprawa umorzona została, nie nabywa przez rzeczony wystąpienie żadnego prawa do udziału w ewentualnej spłacie obcego przez innego współspadkobiercę. (O. z 18. 3. 25, I C. 2011/23).

Art. 2246. Art. 2246 k. c, jako wyjątek od zasady, że po-

wództwo, wytoczone przed sąd niewłaściwy, poczytuje się za niebyłe i nie mogące być podstawą do nabycia jakichkolwiek praw, nie ulega wykładni rozszerzającej. (O. z 18. 3. 25, I C. 2011/23).

Ochrona lokatorów.

Sporadyczne niewłaściwe postęпки sublokatora, nie przekraczające przytem miary tolerowanych w danem środowisku uchybień przeciwko prawidłom współżycia, nie dają podstawy do zastosowania przepisu p. c)ust. 3-go art. 10-go ustawy o ochronie lokatorów z 18. 12. 1920. (O. z 9. 2. 25, I C. 623/24).

Ustawa z d. 26 września 1922 r. w przedmiocie umów przyrzeczenia sprzedaży nieruchomości ziemskich, poz. 826.

1. Przepisy w przedmiocie umów przyrzeczenia sprzedaży nieruchomości ziemskich, w szczególności postanowienia ustawy z d. 26 września 1922 r., poz. 826, mają zastosowanie do dzierżaw wieczystych. (O. z 5. 3. 1925, I C. 434/24).

2. Ustawa z d. 26 września 1922, poz. 826, stanowiąc w art. 2-gim, że szacunek, umówiony w rublach, powinien być uiszczony według stosunku 1 rubel = 216 fen = 256 hal, miała na względzie czas, gdy w pewnej części kraju była w obiegu waluta koronowa, a więc okres, poprzedzający gwałtowny spadek marki polskiej; przepis powyższy nie stoi tedy na przeszkodzie zastosowaniu do spłaty szacunku zasad, wypowiedzianych przez Sąd Najwyższy w orzeczeniu Nr. 17 z r. 1922 (zbiór urzęd.) w sprawie Kuhnke p-ko Fliederbaum. (O. z 6. 2. 25, I C. 1269/24).

Ustawa z d. 16 grudnia 1921 r. o poborze nadzwyczajnej daniny państwowej, poz. 1/22.

W myśl art. 35 i 52 ustawy z d. 16. 12. 1921, poz. 1/22, właściciel majątku, wydzierżawionego jako całość, lecz stanowiącego dla właściciela tylko część jego dóbr ziemskich, podległych daninie państwowej, może sprzedać, wolną od dzierżawy, tylko taką część majątku wydzierżawionego, jaka jest niezbędna do zapłacenia daniny tylko z tegoż majątku. (O. z 18. 3. 25, I C. 2360/24).

Ustawa postępowania cywilnego.

Art. 4. Praw gromady wiejskiej, osoby prawnej prawa publicznego, dochodzić mogą w drodze sądowej tylko jej pełnomocnicy należycie upoważnieni (p. 10. art. 271 org. żarz. gub. Król. Pol., Zwód praw t. II) ; nie są do tego uprawnieni poszczególni czołkowie gromady w imieniu własnem. (O. 2. 3. 25, I C. 1891/23).

Art. 69. Nie jest uzasadniona ekscepcja z p. 2 art. 69 (p. 2 art. 571) upc, gdy w identycznej sprawie nie została jeszcze rozpoznana przez Sąd Najwyższy skarga kasacyjna, wniesiona na decyzję sądu odwoławczego, umarzającą postępowanie, rozstrzygnięcie bowiem 2-giej instancji, z mocy art. 11 upc, jest ostateczne i zamyka postępowanie w sprawie. (O. z 26. 3. 25, I C. 2159/23).

Art. 101¹ i 409. W sprawie posesoryjnej można dowodzić świadkami objęcia w faktyczne posiadanie kolonji, w związku z dokonywanem scalaniem gruntów. (O. z 13. 3. 25, I C. 500/24).

Art. 129 i 142. Ogólnikowe powołanie się sądu odwoławczego na „całokształt okoliczności sprawy”, gdy strony złożyły różne dowody i gdy sąd 1-szej instancji wyprowadził z nich wnioski odmienne, nie czyni zadość wymaganiom art. 129 i 142 upc, nie przekonywa bowiem o należytem rozważaniu przez Sąd wszystkich istotnych okoliczności sprawy i nie wyjaśnia, dlaczego sąd dał przewagę jednemu dowodowi nad innym. (O. z 13. 3. 25, I C. 2131/24).

Art. 195 i n. Postanowienia art. 195 i n. upc. stosują się również do wyłączenia ławników. Wniosek o wyłączenie sędziego pokoju lub ławnika nie może być zgłoszony po upływie terminów, zakreślonych w art. 196. Strona, która ze służącego jej prawa wyłączenia sędziego albo ławnika nie skorzystała we właściwym czasie, nie ma prawa żądać uchylecia wyroku, jako wydanego przez osobę, ulegającą wyłączeniu. Ławnik, należący, z tytułu posiadania gruntów, do pewnej gromady wiejskiej, nie jest obowiązany sam się usunąć od sądzienia sprawy, w której stroną jest owa gromada, art. 195 bowiem nie ulega rozszerzającej wykładni. (O. z 21. 3. 25, I C. 618/24).

Art. 924 i n. Wyrok prawomocny, wydany przez b. sąd rosyjski na obszarze, wchodzącym obecnie w skład Państwa Polskiego, ulega wykonaniu tak, jak wyrok sądu polskiego; nie można odmówić egzekucji na tej podstawie, że wyrok opiera się na przepisach prawnych, w RzDlitej Polskiej nie obowiązujących. (O. z 18. 3. 25, I C. 1964/23).

Art. 1767. Spadkobierca, któremu w działach drobnej własności ziemskiej, wzamian za udział w nieruchomości spadkowej, przyznana została od drugiego spadkobiercy spłata pieniężna, nie może być z tej nieruchomości wyrugowany przed otrzymaniem spłaty, ponieważ służy mu prawo retencji (anal. z art. 867 i 1612 k. c). (O. z 5. 3. 25, I C. 1877/23).

Przepisy przechodnie do ustawy postępowania cywilnego.

Art. 2 ust. 1 p. b). 1. Dopuszczalna jest skarga posesoryjna ze strony gromady wiejskiej o przywrócenie korzystania z drogi, istniejącej dla potrzeb ogółu. (O. z 5. 3. 25, I C. 462/24).

2. Zasada, wyrażona w art. 73 i 1496 upc, nie wyłącza konieczności rozważenia, jaki był charakter posiadania, o przywrócenie którego powód wystąpił w drodze skargi posesoryjnej, jeżeli bowiem tytułem tego posiadania był zachodzący między stronami osobisty stosunek umowy, akcja posesoryjna jest niedopuszczalna; w myśl powyższego, nie służy skarga posesoryjna przeciwko właścicielowi domu ani osobie, która objęła lokal na podstawie rekwizycji (ustawa z d. 4. 4. 1922. poz. 264), ani wywodzącemu od owej osoby swe prawa do rzeczonożego lokalu, a to ze względu na istniejący pomiędzy stronami stosunek najmu (art. 13). (O. z 5. 3. 25, I C. 459/24).

3. Kto objął nieruchomość w posiadanie na mocy umowy przyrzeczenia sprzedaży, posiada nie pod tytułem właściciela, lecz z dopuszczenia właściciela; może on, w obronie swego posiadania, wytaczać skargi posesoryjne przeciw trzecim, ale nie przeciwko właścicielowi, względem którego służy mu tylko skarga osobista o wykonanie albo o rozwiązanie umowy. (O. z 13. 3. 25, I C. 502/24).

Bolesław Pohorecki,
prokurator przy Sądzie Najwyższym.

**Orzecznictwo cywilne Sądu Najwyższego
(b. zabór austriacki)**

Kodeks cywilny.

§ 538. Rozporządzenie ostatniej woli zdziałane na rzecz stowarzyszenia jeszcze nieistniejącego jest skuteczne. (O. z 24 października 1924, Rw. 772/24).

§ 586. Jeżeli z pomiędzy świadków ustnego rozporządzenia ostatniej woli, podających zgodnie jego treść, jeden dodaje, że spadkodawca nic więcej nie rozporządził a drugi podaje, że nie pamięta, czy spadkodawca wydał dalsze zarządzenia, rozporządzenie jest ważne. (O. z 14 lipca 1925, Rw. 916/25).

§ 586. Nie można orzekać w drodze sporu o ważności rozporządzenia ostatniej woli jako ustnego, dopóki świadkowie tego rozporządzenia nie zostali przesłuchani w postępowaniu spadkowym. (O. z 28 lipca 1925, Rw. 1130/25).

§ 778. Zaniechanie spadkodawcy, który uczynił zapis drobny na rzecz swej matki, rozporządzenia pozostałą prze-

ważającą częścią majątku swego na rzecz urodzić się mającego spodziewanego dziecięcia, wyraża dorozumianą wolę spadkodawcy, by pozostała przeważająca część tego majątku dostała się jego dziecku. (O. z 30 czerwca 1925, Rw. 1244/25).

§ 918. Sprzedawca nieruchomości skazany prawomocnie na wystawienie dokumentu hipotecznego na rzecz kupującego nie może odstąpić od umowy z tego powodu, że kupujący nic uiszczył następnie ceny kupna w terminie zakreślonym mu dodatkowo. (O. z 28 lipca 1925, Rw. 1107/25).

964. Przechowawca nie odpowiada za przypadki wywołane bez jego winy zdarzeniami wojennymi. (O. z 4 sierpnia 1925, Rw. 605/25).

§ 1295. Za czyny dokonane z polecenia władz ukraińskich w czasie rozruchów 1918 na 1919 r. bez zamiaru zysku osobistego wykonawcy nie są osobiście odpowiedzialni do zwrotu szkody. (O. z 4 sierpnia 1905, Rw. 609/25).

§ 1320. Prawomocne skazanie za przekroczenie z § 391 u. k. czyni zbędnym prowadzenie dowodu winy z zaniedbaniu nadzoru nad psem. (O. z 14 lipca 1925, Rw. 447/25).

Rozporządzenie waloryzacyjne,

§ 4. Przerachowanie na kwotę wyższą niż według skali § 2 nie jest dopuszczalne. (O. z 4 sierpnia 1925, Rw. 729/25).

§ 4. Reszta ceny kupna za nieruchomość sprzedaną nie może być przerachowana na cenę wyższą, niż określoną w § 2, chociażby nieruchomość miała w chwili zapłaty reszty ceny kupna wartość większą. (O. z 8 kwietnia 1925, Rw. 138/25).

§ 26. Zobowiązanie wekslowe ubezpieczone hipotecznie należy przeliczyć według skali zobowiązań hipotecznych nie zaś według niższej skali zobowiązań wekslowych. (O. z 14 lipca 1925, Rw. 432/25).

§ 29. Przy żądaniu zwrotu zadatku w kwocie podwójnej można przerachować według pełnej skali § 2 tylko kwotę zadatku rzeczywiście zapłaconą. (O. z 28 lipca 1925, Rw. 848/25).

§ 29. Kwotę podaną przez powoda w skardze w markach polskich, za której złożeniem pozwany może się uwolnić od świadczenia głównego, należy przeliczyć według pełnej skali § 2. (O. plenarne izby trzeciej z 16 czerwca 1925, Rw. 367/25).

§ 33. Skala przerachowania zabezpieczenia hipotecznego nie wyłącza przerachowania zobowiązania osobistego według stopy wyższej. (O. z 4 marca 1925, Rw. 1957/25, O. S. P. IV 274 i z 14 lipca 1925, Rw. 385/25).

§ 33. Nabywca realności, który przejął w umowie nabywania do zapłaty długi hipoteczne obciążające realność, odpowiada za nie także osobiście. (O. z 28 lipca 1925, Rw. 966/25 i z 4 sierpnia 1925, Rw. 1163/25).

§ 40. Uskutecznienie zapłaty sumy dłużnej przez dłużnika do rąk organu egzekucyjnego nie wyłącza żądania wierzyciela o dopłatę z tytułu dewaluacji. (O. z 14 lipca 1925, Rw. 489/25).

§ 43. Obywatele Dolscy mogą dochodzić z tytułu wkładek oszczędnościowych przeciw bankom czeskim zapłaty jednej korony czesko-słowackiej za jedną koronę austriacko - węgierską. (O. z 13 maja 1925, Rw. 758/25).

§ 47. Jeżeli w toku postępowania niespornego o przerachowanie wierzytelności pieniężnej przeciwnik wnioskodawcy wniesie pozew o zapłatę wierzytelności, należy wniosek o przerachowanie postawiony w postępowaniu niespornem przekazać na drogę sporu. (O. z 24 czerwca 1925, Rw. 479/25).

§ 49. Uwidocznienie wyniku przerachowania wierzytelności wpisanej na rzecz instytucji kredytu długoterminowego, ma się odbyć w księdze gruntowej w formie adnotacji, a nie intabulacji. (O. z 16 czerwca 1925, Rw. 404/25).

Ochrona lokatorów.

Ustawa o ochronie lokatorów z 11 kwietnia 1924, poz. 406 DURP. nie wyłącza wypowiedzenia umowy najmu z przyczyn zaszych przed wejściem tej ustawy w moc, jeżeli one według ustaw obowiązujących poprzednio uzasadniały ważną przyczynę wypowiedzenia. (O. z 20 maja 1925, Rw. 941/25).

Właściciel może wypowiedzieć lokatorowi część mieszkania, która stała się dla lokatora wskutek zmian w jego stosunkach zarobkowych zbędną. (O. z 28 lipca 1925, Rw. 1170/25).

Zaniechanie zapłaty przez skarb państwa we właściwym czasie dwóch rat komornego za lokal urzędowy stanowi ważną przyczynę wypowiedzenia. (O. z 13-go maja 1925 r., Rw. 836/25).

Przyjmowanie pątników na nocleg za wynagrodzeniem odpowiadającym cenom miejscowym nie stanowi przyczyny wypowiedzenia, polegającej na pobieraniu nadmiernego czynszu podnajmu. (O. z 16-go czerwca 1925 r., Rw. 319/25).

Reforma rolna.

Umowa o sprzedaż nieruchomości mogącej ulec wykupowi na cele reformy rolnej obowiązuje sprzedawcę dopóki władza ziemska nie odmówi zatwierdzenia umowy. (O. z 8 kwietnia 1925, Rw. 138/25).

Drobne dzierżawy rolne.

Grunt o obszarze przenoszącym choćby tylko nieznacznie pięć hektarów, nie korzysta z ochrony drobnych dzierżawców rolnych. (O. z 16-go czerwca 1925 r., Rw. 590/25).

Drobny poddzierżawca rolny jest chroniony wobec właściciela gruntu, jeżeli umowa noddzierżawy została zawarta za zgodą tegoż właściciela. (O. z 20 maja 1925 r., Rw. 493/25).

Właściciel może wypowiedzieć bezpośrednio poddzierżawcy, jeżeli tenże nie zapłacił czynszu we właściwym czasie. (O. z 28-go lipca 1925 r., Rw. 1313 do 1320/25).

Norma iurydykcyjna i procedura cywilna.

§ 1. nj. Uznanie bezskuteczności orzeczenia dyscyplinarnego władz samorządowych należy do zakresu działania sądów, o ile orzeczenie dotyczy pracownika do poborów służbowych (O. z 27-go stycznia 1925 r., Rw. 55/25).

§ 102. pc. Oddania przez posłańca sądowego wyroku zaoznego, przeznaczonego dla jednego z pozwanych do rąk innego pozwanego, nie można uważać za doręczenie sądowe (O. z 16-go czerwca 1925 r., R. 469/25).

§ 532, pc. Do rozpoznania skargi o wznowienie procesu cywilnego, opartej na fałszywym zeznaniu świadków przesłuchanych w pierwszej instancji, właściwym jest sąd pierwszej instancji, chociażby sąd najwyższy zmienił wyroki obu niższych instancyj. (O. z 16-go czerwca 1925 r., Cg. 4/25).

Ordynacji egzekucyjna.

§ 10. lit. a. W żądaniu skargi o wypłatę tytułem alimentów części poborów służbowych należy podać, czy chodzi o pobory tego stopnia służbowego, który pozwany zajmuje w chwili wniesienia pozwu, czy też o każdoczesne pobory związane z jego stanowiskiem służbowym, tudzież czy chodzi tylko o pobory normalne czy także o dodatki nadzwyczajne. (O. z 29-go października 1924 Rw. 610/24).

Kodeks handlowy.

Art. 241. Uchwała zarządu spółki akcyjnej, ograniczająca wbrew postanowieniom statutowym prawo poboru akcji nowej emisji do kilku tylko akcjonariuszy, jest wobec innych akcjonariuszy bezskuteczna (O. z 11-go sierpnia 1925 r., Rw. 675/25).

Art. 349. Czasokres przewidziany w art. 349 jest czasokresem przedawnienia a nie prekluzyjnym. (O. z 4-go sierpnia 1925 r., Rw. 641/25).

Ustawa wekslowa.

Osoba, która nie nabywszy weksła drogą przewidzianą w prawie wekslowym, wypełniła weksel samowolnie, nie nabywa przeciw przyjemcy weksła żadnych praw wekslowych. (O. z 4-go sierpnia 1925 r., Rw. 603/25).

Spółki z ograniczoną odoowiedzialnością.

§ 6. Przerachowanie wprowadzone rozporządzeniem z dnia 1-go sierpnia 1924 r., poz. 785 D. U. R. P. odnosi się także do kapitału zakładowego spółek z ograniczoną odpowiedzialnością. (O. z 30-go grudnia 1924 r., R. 773/24).

§ 63. Wpłaty na podwyższenie kapitału zakładowego spółki nie można dokonać przez potrącenie odpowiedniej kwoty z wierzytelności spółnika do spółki (O. z 11-go listopada 1924 r., Rw. 1495/24).

Spółdzielnie.

Postanowieniom ustawy o spółdzielniach nie sprzeciwia się:

1. użycie w statucie spółdzielni wyrażenia: „nazwa spółdzielni”, zamiast: „firma spółdzielni”;
2. dopuszczenie do członkostwa w spółdzielni kółek rolniczych, oraz stowarzyszeń i spółek, o ile są osobami prawnymi;
3. zapewnienie organizacjom, z których pomocy, opieki, nadzoru i urzędzeń spółdzielnia korzysta, wpływu na skład rady nadzorczej;
4. zobowiązanie spółdzielni do przystąpienia do tych organizacji, zaniechania zmian statutu bez ich zgody, wstrzymywanie na ich życzenie uchwał organów spółdzielni, zawieszanie i usuwanie na ich żądanie funkcjonariuszów spółdzielni, wreszcie zobowiązanie do uiszczania przez spółdzielnię opłat na te organizacje. (O. z 11-go listopada 1924, R. 653124).

Niejasność zmian postanowień statutu spółdzielni w przedmiocie zawierania interesów przez spółdzielnię z nie członkami, nie uzasadnia odmowy ich sądowego zarejestrowania (O. z 11-go listopada 1924 r., R. 653/24 i 19-go maja 1925 r., R. 556/24).

Adwokatura.

Przeniesienie sędziego z urzędu w stan spoczynku z powodu słabości fizycznej nie wyłącza dopuszczenia go do przysięgi adwokackiej (O. z 10-go czerwca 1925 r., R. 466/25).

Dr. Włodzimierz D b a ł o w s k i ,
sędzia Sądu Najwyższego.

**Orzecznictwo cywilne Sądu Najwyższego
(b. zabór pruski)**

- L** Niedopuszczalna jest rewizja, oparta na obrazie statutu krajowego w przedmiocie wynagrodzenia szkód, powstałych z powodu zaraz zwierzęcych w województwie Poznańskim.
Orzeczenie z 13-go marca 1925 r. C.7/25.
2. a) Przepis art. 116 ustawy o państwowej służbie cywilnej, zmieniający postanowienie o prawach urzędników stałych, odnosi się także do urzędników mianowanych na podstawie rozp. Kom. nacz. rady ludowej z 31-go lipca 1919 r.
b) Pretensja z tytułu zwrotu zaliczki na płacę ulega z reguły waloryzacji na 50% sumy obliczonej według skali § 2 rozp. Prezyd. z 14-go maja 1924 r.
Wyrok z 9-go kwietnia 1925 r. C. 31/25.
3. Skarb państwa polskiego nie jest obowiązany do wpłacania w zwaloryzowanej kwocie renty z powodu nie-szczęśliwych wypadków na kolejach na obszarze byłej dzielnicy pruskiej, opłacanej poprzednio przez fiskusa pruskiego.
Wyrok z dnia 9-go kwietnia 1925 r., C. 32/25.
4. W razie unieważnienia kontraktu dzierżawy polowania z powodu niezachowania formalności, na co dzierżawca nie miał wpływu, tenże może żądać zwrotu zapłaconego z góry czynszu dzierżawnego (równowartości $10\frac{1}{2}$ ctr. żyta) w złotych według pełnej stawki skali § 2 rozp. prezyd. z 14 maja 1924 r.
Wyrok z 7-go maja 1925 r. C. 49/25.
5. Celem ustalenia konkretnej szkody likwidowanej przez kupującego w postaci różnicy umownej ceny nabycia towaru a ceny pokrycia się należy obie sumy waloryzować.
Wyrok z 7-go maja 1925 r. C. 50/25.
6. a) Kółko sportowe uczniów szkoły realnej, choćby z udziałem małoletnich, zależnie od okoliczności, może być stowarzyszeniem w myśl § 54 uc. albo tylko urządzeniem szkolnym.
b) Niema zabronionej samowoli po stronie gminy miejskiej w zabranii przez policję państwową przedmiotów z cudzego posiadania, choćby policja działała

na wniosek gminy i jej też zabrane przedmioty wydała.

Wyrok z 30-go grudnia 1924 r. C. 281/24.

7. Żona nie ma legitymacji biernej do skargi o przewłaszczenie, jeżeli kontrakt kupna-sprzedaży co do nieruchomości stanowiącej mienie łączne małżonków zawarł mąż we własnym tylko imieniu.
Wyrok z 22-go maja 1925 r. C. 43/25.
8. Nie tylko zмова z sprzedawcą, ale także już jednostronne działanie nabywcy nieruchomości, skierowane rozmyślnie i w sposób niegodziwy ku udaremnieniu praw poprzedniego nabywcy, uzasadnia roszczenie w drodze odszkodowania o przewłaszczenie, zgodę na wpis hipoteczny i oddanie posiadania nieruchomości.
Wyrok z 15-go maja 1925 r. C. 58/25.
9. Zrzeczenie się przez pozostałego przy życiu małżonka praw do przedwziętku na rzecz współspadkobierców niekoniecznie stanowi akt darmy.
Wyrok z 22-go maja 1925 r. C. 59/25.
10. a) Okoliczność, że przeciwnik byłby później może znowu rozpoczął bójkę, nie wystarcza do przyjęcia obrony koniecznej,
b) Jeżeli uszkodzenie cielesne zadano czynem bezprawnym, okoliczności, że uszkodzony był poprzednio stroną atakującą, może być przyznany stosunkowo mniej znaczny wpływ na sposób podziału szkody.
Wyrok z 29-go maja 1925 r. C. 81/25.
11. Należności ustalone ugodą zasadową ulegają przerachowaniu według daty powstania tytułu.
Wyrok z 29-go maja 1925 r. C. 83/25.
12. Spadek waluty zaszyły w krótkim czasie (w 4 dni) między złożeniem oferty a terminem limitowanym do jej przyjęcia i złożenia ceny kupna nie ma wpływu na skuteczność przyjęcia i złożenia ceny kupna dokonanego bez uwzględnienia dewaluacji, bo nie uwłacza prawu oferenta żądania dodatkowej dopłaty różnicy kursu.
Wyrok z 5-go czerwca 1925 r. C. 89/25.
13. a) Sąd przyznać może moc dowodową zagranicznemu dokumentowi publicznemu i bez legalizacji przez konsula lub posta Rzpłtej Polskiej,
b) Fakt rejestracji znaku towarowego nie zwalnia sądu

od obowiązku badania zarzutu, że idzie o znak wolny.

Wyrok pełnego kompletu z 18-go kwietnia 1925 r. C. 395/24.

14. a) Uciekanie się do domniemań przewidzianych w § 138 upc. ma za przesłankę, że zastosowano przedtem w granicach stanu sprawy wskazanych przepis § 139 upc.
 1. spoliczkowanie żony przez męża pod wpływem wzburzenia wywołanego niewłaściwym zachowaniem się żony;
 2. platoniczne uczucia objawiane przez męża wobec innej kobiety, jako sentymentu, który odżył pod wpływem niewłaściwego zachowania się żony.
Wyrok z 19-go czerwca 1925 r. C. 113/25.
- b) Prawo zatrzymania. służy także przeciw roszczeniu o przewłaszczenie.
Wyrok z I-go czerwca 1923 r. C. 76/25.
15. Przez niewniesienie odwołania przyłączonego pozwany nie jest krepowany w środkach obrony przeciw żądaniu skargi w drugiej instancji.
Wyrok z 13-go stycznia 1925 r. C. 347/24.
16. Zrzeczenia się pisemne praw do mostu młyńskiego, w księdze gruntowej nieujawnionych, nie wymaga formy §§ 873, 875 uc.
Wyrok z 5 czerwca C. 71/25.
17. Firma, której urzędnicy podjęli się na zlecenie osoby trzeciej sprzedaży pewnych przedmiotów a uzyskaną sumę złożyli do depozytu firmy, jest biernie legitymowana dla skargi o wydanie depozytu odpowiednio zwaloryzowanego.
Wyrok z 19-go czerwca 1925 r. C. 102/25.
18. Do sądu należy ocenienie, czy przewidziane w tej mierze w kontrakcie naruszenie pewnych postanowień kontraktowych przez dzierżawcę jest tej doniosłości, że wedle zasad dobrej wiary uprawnia wydzierżawiającego do natychmiastowego zerwania kontraktu. Waloryzacja czynszu dzierżawnego na tę ocenę nie ma wpływu a natomiast wymagane jest ustalenie rzeczywistej zwłoki dzierżawcy, żądanie rozwiązania bezpośrednio wyprzedzającej.
Wyrok z 17-go października 1924 r. C. 233/24.
19. Nie uzasadniają żądania rozwodu z winy męża:

20. W celu uznania w postępowaniu odwoławczym wszczętem odwołaniem pozwanego sprawy głównej za załatwioną przez wykonanie świadczenia wyrokiem orzeczonego winno być ustalone, że świadczenie nastąpiło w sensie uznania roszczenia powoda i dobrowolnego jego zaspokojenia.
Wyrok z 3-go lipca 1925 r. C. 133/25.
21. Suma odwoławcza 50 zł, ustanowiona rozp. rady ministrów z 18-go lutego 1924, poz. 157, obowiązuje dopiero w sporach zawisłych po dniu I-go marca 1924 r. przez doręczenie skargi pozwanemu.
Wyrok z 10-go lipca 1925 r. C. 147/25.
22. Czynności w trybie nadzoru przedsiębranych, o jakich wspomina art. 3 lit. b. dekretu z 8-go lutego 1919 r., poz. 199, strony wnioskiem w sądzie najwyższym postawionym wywołać nie są uprawnione.
Wyrok z 14-go lipca 1925 r. C. 151/25.
23. Odmowa, choć uprawniona, zeznań ze strony świadka może posłużyć sądowi za podstawę do ustalenia prawdziwości tematu dowodowego, na który zeznań odmówiono.
Wyrok z 7-go maja 1925 r. C. 36/25.
24. Gdy powód dochodzi roszczenia z umowy obustronnie obowiązującej, sąd może zasądzić świadczenie za waloryzowaniem świadczeniem wzajemnym, choćby powód wyraźnie sprzeciwiał się waloryzacji.
Wyrok z 22-go maja 1925 r. C. 65/25.
25. a) Wyrok pośredni uznający dopuszczalność sprzeciwu nie ulega zaskarżeniu odrębnemu; wyrok apelacyjny poddający go merytorycznemu zbadaniu ulega w instancji rewizyjnej uchyleniu a odwołanie odrzuceniu z urzędu,
b) Sprzeciw wniesiono na czas, jeżeli doręczenie wyroku zaocznego nastąpiło wadliwie bez oznaczenia go jako takiego.
Wyrok z 9-go stycznia 1925 r. C. 411/24.

Dr. T. B u j a k,
sędzia Sądu Najwyższego.

Orzecznictwo

Najwyż. Trybunału Administracyjnego

I. Postępowanie przed Najwyższym Trybunałem Administracyjnym.

187. Nie można odmówić prawa wniesienia skargi do Najwyższego Trybunału Administracyjnego, przeciw orzeczeniu władzy administracyjnej ostatniej instancji, osobie, której prawa dotknięte zostały tem orzeczeniem — jedynie z powodu, że orzeczenie to nie zostało jej jeszcze doręczone. (18. 5. 1925 r. L. Rej. 108/24.

188. Skarga, wniesiona dnia 11.8. 1922 do Sądu Najwyższego jako Trybunału Administracyjnego na orzeczenie tymczasowej Komisji Rządowej w Cieszynie odnośnie do terytorjum miasta Dziedzic podlega rozpatrzeniu przez Najwyższy Trybunał Administracyjny. (14. 3. 1925 r. L. Rej. 288/22.

189. Według artykułu 1 i 9 ustawy z dnia 3. 8. 1922. Dz. Ust. poz. 600 Najwyższy Trybunał Administracyjny jest powołany do rozpatrywania skargi tylko w tych granicach, czy zaskarżonem orzeczeniem lub zarządzeniem administracyjnem naruszono prawa skarżącego lub obciążono go obowiązkiem bez podstawy prawnej. (7. 5. 1925 r. L. Rej. 887/25.)

II. Postępowanie przed władzami administracyjnemi.

190. Pomyłka władzy polegająca na wyznaczeniu zobowiązanemu w pisemnem zarządzeniu terminu dłuższego niż ustawowy, o ile nie została na czas sprostowana, nie może pociągać za sobą żadnych ujemnych następstw dla zobowiązanego, który wykonał nałożony na niego obowiązek w granicach terminu uwidocznionego w zarządzeniu, a w szczególności władza nie ma prawa żądać od niego odsetek zwłoki za czas, który upłynął między terminem ustawowym a wykonaniem obowiązku w terminie wynikającym z zarządzenia. (28. 4. 1925 r. L. Rej. 1286/24).

191. Jeżeli skarżący twierdzi, że ustalona w aktach administracyjnych data doręczenia mu zaskarżonego zarządzenia czy orzeczenia nie odpowiada rzeczywistości, **winien to**

wykazać przed właściwą władzą i spowodować stosowną zmianę wspomnianego ustalenia. (27. 3. 1925 r. L. Rej. 1420/24).

192. Pominięcie zarzutu, że do rozpoznania sprawy właściwym był sąd, a nie władza administracyjna, stanowi istotną wadliwość postępowania nawet w wypadkach stwierdzenia formalnej prawomocności zakwestionowanego orzeczenia administracyjnego. (13. 6. 1925 r. L. Rej. 517/24).

193. Przeciwno wyrokom Wojewódzkich Sądów Administracyjnych w sprawach, dotyczących świadczeń pieniężnych na rzecz szkół powszechnych podatków szkolnych po myśli §§ 29 — 33 części II. tyt. 12 pruskiego powszechnego prawa krajowego, przysługuje stronom według § 46 ustawy o własności z 1.8. 1883 i § 83 ustawy o ogólnym zarządzie kraju odwołanie do Najwyższego Trybunału Administracyjnego, a nie rewizja w myśl § 70 pruskiej ustawy o Dodatkach komunalnych z 14. 7. 1893 r. (16. 4. 1925 r. L. Rej. 1413/24).

194. Wyznaczenie rozprawy ustnej w myśl przepisów § 117 pruskiej ustawy o własności z I-go sierpnia 1883, bez wniosku interesowanej osoby stanowi istotną wadliwość postępowania. (28. 5. 1925 r. L. Rej. 1742/24).

OL Sprawy urzędnicze.

195. Według ustępu ostatniego art. 3 ustawy amnestyjnej z dnia 6-go lipca 1923 r. Dz. Ust. poz. 555, wykroczenia służbowe funkcjonariuszów państwowych cywilnych, pociągające za sobą kary porządkowe, są objęte amnestią. (5. 5. 1925 r. L. Rej. 667/24).

196. Przyznawane na podstawie ustawy o uposażeniu z dn. 13. lipca 1920 r. dz. ust. poz. 430 funkcjonariuszom kolejowym, posiadającym niższe stopnie płacy, uzupełnienia uposażenia do wyższego stopnia płacy (t. zw. dodatków wyrównawczych) nie dają, zgodnie z art. 98 ustawy z dn. 9. 10. 1923 r. dz. ust. p. 924, prawa na zaszeregowanie przy pierwszym zaliczeniu do grupy uposażenia, odpowiadającej" pobieranej faktycznie płacy, a jedynie do grupy, która cyfrowo odpowiada posiadanej stopniowi płacy. (29. 4. 1925 r. L. Rej. 938/24).

197. W myśl art. 98 ustawy z dnia 9 października 1923 r. dz. ust. 924 przy ustalaniu szczebla uposażeniowego zalicza się w całości tylko czas spędzony w ostatnio posiadanym stopniu służbowym, cała zaś poprzednia służba, niezależnie od stopni służbowych zalicza się tylko w ułamku. (5. 5. 1925 r. L. Rej. 645/24).

198. Jeżeli funkcjonariusz państwowy przeszedł z jednego działu służby państwowej do innego, w którym zasady hierarchii służbowej są unormowane odmiennie, nie może on korzystać, co do służby spędzonej przed wspomnianem przejściem, z przepisu art. 98 ustawy z dnia 9-go października 1923 r. Dz. Ust. poz. 924, pozwalającego na liczenie w całości do oznaczenia szczebla uposażenia w obrębie grupy służby spędzonej w ostatnio posiadanym stopniu. (19. 5. 1925 r. L. Rej. 786/24).

199. Zawodowy wojskowy b. państwa zaborczego austriackiego przeniesiony w stan spoczynku przez Ministerium Wojny w likwidacji w Wiedniu, posiada charakter emeryta b. Państwa zaborczego w rozumieniu art. 82 ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. (Dz. Ust. z r. 1924 poz. 46), o ile jest obywatelem Państwa Polskiego w myśl art. 2 i 3 ustawy z dn. 20 stycznia 1920 r. (Dz. Ust. poz. 44). (18. 3. 1925 r. L. Rej. 1444/24).

200. Przy zaliczaniu do wysługi emerytalnej czasu służby samorządowej lub pracy zawodowej władza naczelna w myśl ustępu 2 art. 97 ustawy emerytalnej z dn. 11-go grudnia 1923 r. w brzmieniu noweli z dn. 13-go lutego 1924 r. przy ocenie dostarczonych dowodów o nabyciu kwalifikacji i doświadczenia jest związana danymi, ustalonymi w kwalifikacji służbowej. Ta sama zasada stosuje się przy doliczaniu lat, przewidzianem w ustępie 2 znowelizowanego art. 98 powyższej ustawy. (22. 4. 1925 r. L. Rej. 1254/24).

201. Funkcjonariusze b. państw zaborczych, przyjęci do służby w Państwie Polskiem w charakterze pracowników nietatowych, mają prawo do zaopatrzenia emerytalnego, o ile posiadają warunki, przewidziane w art. 95 ustawy emerytalnej z dn. 11. 12. 1923 r. (15. 4. 1925 r. L. Rej. 1174/24).

202. Art. 49 ustawy emerytalnej z dn. 28. lipca 1921 r. nie uzasadnia żądania o waloryzacji jednorazowego zasiłku dla wdowy, przewidzianego w art. 33 tejże ustawy. (4. 5. 1925 r. L. Rej. 708/24).

203. a) Przepisy art. 81 i 82 austriackiej pragmatyki służbowej, zawierające normy o charakterze emerytalnym, jako uchylone już artykułem 56 ustawy emerytalnej z dnia 28-go lipca 1921 r. Dz. Ust. p. 466, nie mają zastosowania nawet do tych funkcjonariuszów państwowych, urzędujących na terytorium Małopolski, którzy wyłączeni zostali z pod działania ustawy z dnia 17. 2. 1922 r. Dz. Ust. p. 164 o państwowej służbie cywilnej.

b) Prawo na zaliczenie 4 lat za studja wyższe zgodnie z art. 37 ustawy emerytalnej z dnia 11. 12. 1923 r. Dz. Ust. p. 46 z 1924 r., nie uzasadnia żądania o spensjonowanie w myśl p. c. art. 28 tejże ustawy emerytalnej.

c) Właściwa władza, na podstawie 2-go ustępu art. 29 ustawy emerytalnej z dnia 11. 12. 1923 r. w brzmieniu noweli z dnia 13. 2. 1924 r. Dz. Ust. P. 178, ma prawo przenieść w stan spoczynku funkcjonariusza, który mając 60 lat wieku, przesłużył, wraz z doliczeniem 4 lat za studja wyższe, 35 lat. (6. 5. 1925 r. L. Rej. 475/24).

204. a) Zaliczenie pewnej ilości lat służby, względnie przyznanie emerytury przez władzę najwyższą b. państwa zaborczego w drodze łaski poza normalnymi przepisami emerytalnymi tegoż państwa, nie ma znaczenia przy obliczaniu uposażenia emerytalnego w Państwie Polskiem.

b) Funkcjonariuszowi Państwa Polskiego, którego poprzednia służba państwowa wobec zwolnienia na własne żądanie uległa przerwie, czas służby przed przerwą zaliczony być może do wysługi emerytalnej wyłącznie na podstawie decyzji właściwej władzy naczelnej i za zgodą Ministra Skarbu.

c) Zaliczenie do wysługi lat, dokonane przez komisję weryfikacyjną w myśl art. 19 ustawy z dnia 13. 7. 1920 r. p. 429 Dz. Ust. nie przesądza zgodnie z art. 97 ustawy z dnia 11. 12. 1923 r. Dz. Ust. D. 46/24 r. zaliczenia czasu tego do emerytury. (3. 6. 1925 r. L. Rej. 343/24).

IV. Sprawy skarbowe.

205. Osobie przeczącej, jakoby trudniła się jakimś interesami, uzasadniającymi obowiązek podatkowy w myśl ustawy o państwowym podatku dochodowym, należy przedstawić okoliczności faktyczne, na których władza wymiarowa ten obowiązek oparła (art. 57, 69 i 72 ustawy w brzmieniu ogłoszonym w Dz. Ust. nr. 77 z 1923 r. pod poz. 607). (13. 2. 1925 r. L. Rej. 915/24).

206. Przeciw nakazom zapłaty, wydanym przez organ skarbowy na zasadzie § 31 rozporządzenia z 27-go czerwca 1923 r. poz. 522 Dz. Ust. do ustawy o podatku przemysłowym, służy odwołanie do władzy skarbowej II-giej instancji. (4. 3. 1925 r. L. Rej. 1940/24).

207. Rozpoznanie kwestji, czy kara porządkowa, z art. 97 ustęp 2 ustawy z dnia 14. 5. 1923 w przedmiocie państwowego podatku przemysłowego w prawidłowym trybie i w gra-

nicach ustawy orzeczona, co do wysokości jest odpowiednia, wyłączona jest po myśli lit. b. art. 3 ustawy z dnia 3. 8. 1922 r. Dz. Ust. poz. 600 z pod orzecznictwa N. T. A. (4. 3. 1925 r. L. Rej. 650/24).

208. Określenie, zawarte w art. 76 ust. 3. ustawy z dnia 14-go maja 1923 r. poz. 412 Dz. Ust. o państwowym podatku przemysłowym: „księgi nieprawidłowe”, nie kryje pojęciowo określenia alternatywnego tegoż przepisu „księgi nierzetelne”. (4. 3. 1925 r. L. Rej. 477/24).

209. Brak obrotu, podlegającego podatkowi w myśl art. 5. ustawy z dnia 14-go maja 1923 r. poz. 412 Dz. Ust., nie zwalnia od obowiązku złożenia zeznania o obrocie w okresie miodajnym przez płatników, którzy wykupili na dany okres ś-wiadectwa przemysłowe na przedsiębiorstwa, wymienione w art. 52 L. 1 i 2 ustawy. (20. 3. 1925 r. L. Rej. 2055/23).

210. obrońcy przy sądach pokoju w b. dzielnicy rosyjskiej podlegają podatkowi przemysłowemu z art. 1 i 9 ustawy z dnia 14. 5. 1923 r. Dz. Ust. poz. 412. (27. 3. 1925 r. L. Rej. 960/24).

211. Adnotacja urzędowa przewodniczącego Komisji Szacunkowej, że jak dochodzenia na miejscu ustaliły, odręczna książka obrotu nie może służyć za podstawę wymiaru podatku, nie zwalnia Komisji Odwoławczej od rozprawienia się z wnioskiem zbadania tej odręcznej księgi, wykazującej wedle twierdzenia strony całkowity obrót przedsiębiorstwa, a brak decyzji na ten wniosek obraża art. 91 ustęp 1 w związku z art. 88 i 89 ustawy w przedmiocie państwowego podatku przemysłowego. (15. 5. 1925 r. L. Rej. 154/24).

212. Oświadczenie płatnika, złożone władzy skarbowej, zawierające tylko podanie wysokości obrotu według poszczególnych miesięcy, adres i podpis składającego nie jest zeznaniem w rozumieniu art. 52 ustawy z dnia 14-go maja 1923 r. poz. 412. Dz. Ust. w przedmiocie państwowego podatku przemysłowego. (13. 5. 1925 r. L. Rej. 1273/24).

213. W postępowaniu obliczeniowym w myśl art. 30 i 31 ustawy z 11-go sierpnia 1923 poz. 746 Dz. Ust. o podatku majątkowym stan faktyczny, podany w prawidłowo złożonym wezwaniu, bez zgody płatnika, nie może być ustalony odmiennie od zeznania. (6. 5. 1925 r. L. Rej. 1559/24).

214. W sprawach podatkowych, wymienionych w art. 1. pkt. 7 ustawy niemieckiej z dnia 13-go maja 1918 (dodatek do § 93 ustawy o ogólnym zarządzie kraju z 30 lipca 1883) jest rewizja dopuszczalną o tyle, o ile wartość przedmiotu rewi-

zji wynosi ponad 125 złotych polskich. (28. 5. 1925 r. L. Rej. 419/25).

V. Obywatelstwo.

215. Dla definicji „domicylu” w rozumieniu art. 91 Wersalskiego Traktatu pokoju postanowienia niemieckiego kodeksu cywilnego nie są miarodajne. (28. 2. 1925 r. L. Rej. 313/23).

216. Umotywowanie odmowy uznania obywatelstwa polskiego z tytułu urodzenia się w Polsce na zasadzie art. 4 traktatu między Głównymi Mocarstwami Sprzymierzonymi i Stowarzyszonym a Polską, podpisanego w Wersalu dnia 28-go czerwca 1919 roku (Dz. Ust. poz. 728 z r. 1920), ograniczające się jedynie do ogólnego stwierdzenia, że przeprowadzone dochodzenia wykazały, iż dana osoba na zasadzie wymienionego przepisu obywatelstwa polskiego nie nabyła, stanowi istotną wadliwość postępowania. (3. 3. 1925 r. L. Rej. 836/22).

VI. Sprawy mieszkaniowe.

217. Pomimo wygaśnięcia Ustawy z dnia 4. 4. 1922 r. (Dz. Ust. poz. 264) druga instancja obowiązana jest rozpoznać zażalenie przeciw orzeczeniu, wydanem na podstawie tej ustawy. (20. 4. 1925 r. L. Rej. 726/24).

218. Władza policyjna może korzystać w razie potrzeby pomieszczenia bezdomnych z uprawnienia z § 10 tytułu 17 części II. ogólnego prawa krajowego pruskiego, obowiązującego w byłej dzielnicy pruskiej na mocy art. 2 ustawy z 1. 8. 1919 Dz. Praw poz. 385 o tymczasowej organizacji zarządu byłej dzielnicy pruskiej tylko wtedy, jeżeli wymaga tego interes publiczny i stan faktyczny wykazuje konieczność zastosowania tego przepisu. (4. 5. 1925 r. L. Rej. 891/23).

219. W wypadku pozbycia mieszkania zarekwirowanego, wbrew zakazowi z art. 14 ustęp 2-gi ustawy z 4-go kwietnia 1922 r. poz. 264 Dz. Ust., władza nie ma prawa nakazywać tylko opróżnienie takiego lokalu, bez uprzedniego przydzielenia go innej uprawnionej osobie. (18. 5. 1925 r. L. Rej. 2003/23).

VII. Sprawy agrarne.

220. Ograniczenia co do ilości nabywanej ziemi, zawarte w § 18 rozporządzenia Prezesa G. U. Z. i Ministra Sprawiedliwości z dnia 27-go maja 1921 r. poz. 325. Dz. Ust. i w § 12 rozp. Prezesa G. U. Z. z dnia 14-go listopada 1921 r. poz. 3/22 Dz. Ust. jako odnoszące się tylko do parcelacyjnych sprzedaży, nie mogą być stosowane w wypadkach, gdy właściciel sprzedaje swą własność ziemską w całości i niepodziel-

nie, choćby nawet nieruchomości tę nabył poprzednio przy parcelacji większych obszarów. (7. 5. 1925 r. L. Rej. 290/24).

221. a) Udzielanie zezwoleń na podział lub parcelacyjną sprzedaż włości rentowych, obciążonych prawem niepodzielnego dziedziczenia, w ramach ustawy z dnia 8-go czerwca 1896 S. 124 Zb. Ust. niem., nie jest pozostawione nieograniczonemu swobodnemu uznaniu władz ziemskich.

b) Decyzje władz ziemskich, w tej mierze powzięte, są orzeczeniami, wchodzącymi w zakres administracji rządowej w rozumieniu art. 1. ust. 1. ustawy z dnia 3-go sierpnia 1922 r. poz. 600 Dz. Ust. (23. 5. 1925 r. L. Rej. 1986/23 i 1987/23).

222. Momentem decydującym o tem, czy właścicielowi ziem prywatnych opuszczonych, powracającemu do swych siedzib po 1-szym kwietnia 1921 (art. 5 ust. z 17-go grudnia 1920 poz. 17/21 Dz. Ust.) nadać należy działkę nieprzekraczającą 45 ha w należącym doń poprzednio majątku, czy w innym miejscu, jest nieobjęcie tego majątku przez władze lub faktyczne użycie go na cele w art. 4 ustawy powyżej wymienione, ale samo przekazanie ziemi na te cele (§ 4. ust. 2. rozp. Min. Roln. i Dóbr Państwowych z 22. 7. 1921. poz. 420 Dz. Ust.) (7. 3. 1925 r. L. Rej. 1228/23 i 16/24).

223. Przewidziane w ustawie z 17-go grudnia 1920 r. poz. 17/21 Dz. Ust. w art. 2 pod lit. b) i w ustępie końcowym tegoż artykułu pozostawienie właścicielowi jednego zabudowanego folwarku o powierzchni nie przekraczającej 400 ha może nastąpić tylko przed prawomocnem zakończeniem postępowania zmierzającego do przejęcia ziemi prywatnej na własność Państwa. (7. 3. 1925 r. L. Rej. 1403/23).

224. Przepisy ustawy postępowania cywilnego o uczestnictwie osób trzecich (art. 663, 665 i 766 u. p. c.) nie mają zastosowania do postępowania przed Komisjami Odwoławczymi (rozD. Min. Roln. i Dóbr Państw., z 21 kwietnia 1921 r. poz. 239 Dz. Ust.) (30. 4. 1925 r. L. Rej. 1489/24).

225. Prośba o przywrócenie terminu do wniesienia odwołania przeciw przejęciu majątku, przewidzianego w art. 8. ust. z 17. grudnia 1920 poz. 17/21 Dz. Ust. wniesiona może być tylko w ciągu dni 30 od chwili dowiedzenia się strony o przejęciu majątku. (7. 3. 1925 r. L. Rej. 1373/23).

226. Uzasadnienie odmowy przewłaszczenia nieruchomości ziemskiej jedynie względami kolonizacji wewnętrznej, bez żadnego bliższego prawnego i faktycznego umotywowania tychże, jest niewystarczające i stanowi wadliwość postępowania-

nia w rozumieniu art. 19 ustawy z dnia 3-go sierpnia 1922 r. poz. 600. Dz. Ust. (26. 3. 1925 r. L. Rej. 1661/23).

227. Art. 3. rozporządzenia Komisarjatu Naczelnej Rady Ludowej z dnia 25-go czerwca 1919 r. nr. 83 o ustanowieniu Urzędu Osadniczego, ogłoszonego w Tygodniku Urzędowym z dnia 3-go lipca 1919 r. nr. 27, zawiera tylko ogólne wskazania zadań urzędu, z czego jeszcze nie wynikają oczywiście żadne skutki prawne dla stron. (6. 4. 1925 r. L. Rej. 717/23).

228. Przy stosowaniu przepisów rosyjskiej ustawy postępowania cywilnego, na zasadzie art. 12 ustawy z dnia 6-go lipca 1920 roku, poz. 461 Dz. Ust., wszystkie orzeczenia Głównej Komisji Ziemskiej ulegają zaskarżeniu do Sądu Najwyższego wyłącznie w terminie 60 dniowym. (16. 4. 1925 r. L. Rej. 1578/23).

229. Zakreślony w ustępie pierwszym art. 15 ustawy z dnia 23-go czerwca 1921 r. poz. 511 Dz. Ust. termin „do dnia 30-go czerwca 1921” należy rozumieć włącznie z tym dniem. (23. 4. 1925 r. L. Rej. 1133/23).

230. Wspomniana w art. 3. rozp. tymcz. Rady Ministrów z dnia 1-go września 1919 poz. 428 Dz. Ust. uchwała Sejmu Ustawodawczego z dnia 10-go lipca 1919 r. nie wyklucza w punkcie I. rzemieślników od nabywania działek parcelacyjnych w pobliżu miast i ośrodków przemysłowych. (9. 3. 1925 r. L. Rej. 1525/23).

231. a) Była Centralna Komisja Ziemska w Wilnie stosowała słusznie w braku odnośnych przepisów postępowania w rozporządzeniu nr. 36 Tymczasowej Komisji Rządzącej Litwy Środkowej z dnia 29. 12. 1920 w przedmiocie utworzenia urzędów ziemskich oraz ich organizacji, Dz. Urz. T. K. Rz. L. Śr. nr. 2 (12) z 1921 r. analogicznie odnośnie przepisy U. P. C.

b) Jest wadliwością postępowania, jeśli była Centralna Komisja Ziemska w Wilnie przed wydaniem orzeczenia na podstawie dekretu nr. 213 Naczelnego Dowódcy Wojsk Litwy Środkowej z dnia 6-go kwietnia 1921 r. w przedmiocie wykonania reformy rolnej, Dz. Urz. T. K. Rz. L. Śr. nr. 15 (25), nie ustaliła, czy grunta, ofiarowane przez stronę na ten cel, wogóle pod przepisy powołanego dekretu podpadają. (19. 2. 1925 r. L. Rej. 1538/23).

232. Nieprzeprowadzenie przez władze ziemskie dowodów ofiarowanych w postępowaniu administracyjnym przez właściciela majątku ziemskiego na okoliczność, że zły stan zagospodarowania, stwierdzony przy opisie majątku, jest następstwem zniszczenia wojennego, stanowi wadliwość postępowania.

nia. (art. 1. Część II. p. 1 i 8 ustawy z dnia 15-go lipca 1920 r. Dz. Ust. poz. 462. (26. III. 1925 r. L. Rej. 1857/23).

VIII. Sprawy lasowe.

233. Z uprawnień, przewidzianych w art. 37 Dekretu z dnia 16-go stycznia 1919 r. poz. 117 Dz. Ust. Minister Roln. i Dóbr Państw, korzystać może tylko do czasu, dopóki orzeczenie Głównej Komisji Ochrony Lasów, z którym się nie zgadza, nie zostało stronie doręczone. (17. 4. 1925 r. L. Rej. 704/24).

234. Według ustawy z dnia 6-go lipca 1923 r. poz. 676 Dz. Ust. wszystkie lasy o przestrzeni ponad 50 ha, nie stanowiące własności Państwa, podlegają daninie lasowej. (20. 3. 1925 r. L. Rej. 681/24).

235. Do uiszczenia daniny lasowej w myśl art. 2 ustawy z dnia 6. 7. 1923 r. poz. 676 Dz. Ust. obowiązany jest właściciel lasu lub masy drzewnej zależnie od tego, w czyjem posiadaniu las względnie masa drzewna się znajduje. (7. 4. 1925 r. L. Rej. 821/24).

IX. Wywłaszczenie i rzeczowe świadczenia wojenne.

236. Komisje Rekwizycyjne były na zasadzie art. 11 ust. z dnia 11-go kwietnia 1919 r. poz. 264 Dz. Ust. właściwe do rozpatrywania legalności dokonanych rekwizycji. (31. 3. 1925 r. L. Rej. 1050/23).

237. a) Dla ustalenia wysokości wynagrodzenia za zarekwirowane przedmioty na zasadzie ustawy z, dnia 11-go kwietnia. 1919 o rzeczowych świadczeniach wojennych poz.: 264 Dz. Ust. miarodajnym są jedynie przepisy tej ustawy a nie zasady prawa cywilnego.

b) Miarodajnym dla oznaczenia wartości i ceny przedmiotów zarekwiroowanych na zasadzie tej ustawy jest dzień rekwizycji tych przedmiotów. (16. 4. 1925 r. L. Rej. 926/23).

238. Ustalenie wynagrodzenia za świadczenia wojenne, dla których brak cennika, przewidzianego w art. 9 ustawy z dn. 11-go kwietnia 1919 r., poz. 264. Dz. Ust., przez same komisje rekwizycyjne, a nie w trybie, przewidzianym w tymże art. 9 i w art. XI. rozporządzenia wykonawczego z I-go maja 1919 (Monitor Polski nr. 100, 101), stanowi wadliwość postępowania. (26. 5. 1925 r. L. Rej. 2021/23).

X. Ubezpieczenia.

239. Nominowani urzędnicy Izby Przemysłowo - Handlowych na obszarze byłej dzielnicy pruskiej nie podlegają obowiązkowi ubezpieczenia w Kasie Chorych na zasadzie art. 4.

ustawy z dnia 19-go maja 1920 r. poz. 272 Dz. Ust. (17. 2. 1925 r. L. Rej. 148/24).

XI. Opieka nad ubogimi.

240. Zwrot wsparcia, przewidziany w § 30 ustawy o siedzibie, uzasadniającej wsparcie, w brzmieniu z dnia 30-go maja 1908 uzależnionym jest od tego, by związek, żądający zwrotu, wykazał — o ile związek, od którego domagają się zwrotu, temu przeczy, — że zachodziła konieczność udzielenia wsparcia publicznego. Presumpcji o potrzebie wsparcia wym. ustawa nie zawiera. (19. 3. 1925 r. L. Rej. 196/25).

XII. Sprawy sanitarne.

241. a) Wobec przepisu § 48 ustawy z dnia 18 grudnia 1906 Dz. Ust. p. austr. Nr. 5/07 posiadacze aptek publicznych mają legitymację do wnoszenia w sprawach o udzielenie koncesji na nowe apteki publiczne sprzeciwu, środków prawnych, oraz skargi do Najwyższego Trybunału Administracyjnego tylko w tym kierunku, że utworzenie aptek nowych zagrażałoby egzystencji ich aptek, brak im natomiast legitymacji do występowania z zarzutami co do osobistej kwalifikacji kandydatów ubiegających się o koncesję.

b) W sprawach o nadanie koncesji na nowe apteki publiczne władza, według przepisów ustawy z dnia 18-go grudnia 1906 roku Dz. Ust. p. austr. Nr. 5/07, jest krępowaną ściśle co do procedury dochodzeń, po ich jednak przeprowadzeniu nie jest już krępowaną pod względem merytorycznym poszczególnymi opinjami i rozstrzygać ma kwestję nadania lub odmowy koncesji na zasadzie swobodnej oceny ogólnego wyniku przeprowadzonych dochodzeń. Wobec brzmienia § 10 powołanej ustawy swoboda uznania władzy w omawianych sprawach ograniczoną jest o tyle, że decyzja powzięta być winna po zbadaniu przez władzę tych okoliczności, które w danym wypadku okazywałyby się potrzebne dla kierowania się zasadami podanymi we wspomnianym przepisie, oraz, że decyzja ta nie może być dowolną, to jest, pozostawać w jawnej sprzeczności z poczynionymi ustaleniami. (15. 5. 1925 r. L. Rej. 122/25).

XIII. Stowarzyszenia.

242. Zarządzenie policyjne, dotyczące rozwiązania stowarzyszenia na zasadzie § 2 niemieckiej ustawy z dnia 19-go kwietnia 1908 może być zaskarżone tylko w drodze postępowania sporno-administracyjnego. (9. 6. 1925 r. L. Rej. 1272/23).

Dr. Włodzimierz Orski,
prezes Najw. Trybunału Admin.

B. Inne sprawy

1. Stosunek sądów do ustaw sprzecznych z Konstytucją.

Odpowiedź na zapytanie Panów co do mego zdania o stosunku sądów do ustaw sprzecznych mógłbym załatwić w kilku słowach, t. j. zgadzam się zupełnie na wywody prof. W. Makowskiego w Gazecie Administracji i P. P. z dnia 8-go sierpnia 1925 roku.

Ustawa konstytucyjna z dnia 17-go marca 1921 roku charakteryzuje się jako więzy, jakie Sejm Ustawodawczy, t. j. suwerenny, nałożył władzom wszystkim, a więc dobrowolnie i ustawodawczym. Podczas gdy przed Konstytucją wystarczał jeden głos większości (często przypadkowej), aby zmienić ustrój prawny, Konstytucja ustanowiła zasady, które i władze ustawodawcze przekroczyć mogą tylko pod warunkami niełatwemu Z tego wynika, że przepisy Konstytucji nie miałyby praktycznej wartości, gdyby prosta większość w Sejmie i Senacie mogła zbyć je deklaracją, iż nowy przepis zgodny jest z Konstytucją.

Można na to odpowiedzieć, iż byłoby funkcją Marszałków Sejmu i Senatu nie dopuścić do przyjęcia przepisów sprzecznych z Konstytucją, ewentualnie rzeczą Prezydenta Rzeczypospolitej odmówić podpisu ustawy, zawierającej takie przepisy. W praktyce jednak interwencja taka nie jest do pomyślenia, ponieważ prawie zawsze przedmiotem sporu będą zawiłe kwestje prawne, wymagające ścisłych studjów naukowych.

Jeśli zatem Konstytucja nie ma być pustą imitacją ustawy, porządek państwowy wymaga dla niej innej realnej ochrony. Taką mogą dać tylko sądy.

Art. 81. Konstytucji opiewający, że sądy nie mają prawa badania w a ż n o ś c i ustaw należycie ogłoszonych, — nie stoi tu na przeszkodzie. Bo nawet ustawa, która zawiera pojedyncze przepisy wprost sprzeczne z Konstytucją, jest ważną.

Ale nieraz sądy stają przed dwoma przepisami ważnych zresztą ustaw, które są między sobą sprzeczne. Z reguły roz-

strzyga wtedy zasada prosta — *lex posterior derogat priori*. Stosowania tej zasady nie dopuszcza właśnie Konstytucja (art. 38), t. j. w razie kolizji pierwszeństwo ma zawsze przepis Konstytucji.

W. Trąmpczyński,
Marszałek Senatu.

2. Jeszcze jedna uwaga, dotycząca projektu U. P. K., przyjętego w II-gim czytaniu przez Sekcję Postępowania Karnego Komisji Kodyfikacyjnej.¹⁾

Wiadomą jest rzeczą, że po przeprowadzeniu na rozprawie głównej postępowania dowodowego (śledztwa sądowego) prokuratorowi przysługuje prawo zrzeczenia się oskarżenia, mimo, że rozprawa główna za punkt wyjścia miała sporządzony przez niego akt oskarżający; uczyni to prokurator naturalnie wtedy, jeżeli dojdzie do przekonania, że rozprawa główna nie dostarczyła dostatecznych dowodów winy oskarżonego, którą presumowało śledztwo wstępne i zbudowany na niem akt oskarżenia.

Chodzi tylko o to, jak zredagować to prawo oskarżyciela publicznego?

Prawo to bowiem, jak i wszelkie inne prawa natury publicznej jest jednocześnie obowiązkiem: prokurator ma nie tylko prawo, ale i obowiązek popierać oskarżenie wszędzie tam, gdzie zaistnieją odpowiednie po temu podstawy, ale z drugiej strony, nie ma on wyłącznie prawa lecz ciąży na nim, jako na stróżu ustaw, jako na rzeczniku interesu publicznego, obowiązek czuwania, by kara odpowiadała winie i by wogóle była stosowana do istotnych sprawców; jeżeli się przekona (na rozprawie głównej), że niema pewności, czy oskarżony jest winnym imputowanego mu przestępstwa, nie tylko może, ale winien zrzec się oskarżenia.

Ustawy postępowania karnego francuska i niemiecka o tem prawie obowiązku prokuratora mówią krótko i niejako by ubocznie: „Le Procureur de la République resumerá l'affaire et donnera ses conclusions...” („Prokurator Republiki zreasumuje sprawę i da swe wnioski”) w postępowaniu przed trybunałami I-szej instancji (art. 190 du „Code d'instruction criminel-

¹⁾ Jako dalszy ciąg mego artykułu, zamieszczonego w numerze 2-gim z roku 1925 niniejszego czasopisma p. t. „Kilka uwag, dotyczących projektu U. P. K.”.

le"); „A la suite des dépositions des témoins et des dires respectifs auxquels elles auront donné lieu, la partie civile ou son conseil et le procureur général seront entendus, et développeront les moyens, qui appuient l'accusation”) („Po zeznaniach świadków i związanych z nimi głosach będą wysłuchiwni powód cywilny lub jego przedstawiciel i prokurator generalny, którzy przedstawią dowody popierające oskarżenie”²) w postępowaniu przed sądami przysięgłych (art. 335 cz. I. du „C. d'instr. crim.”); (Nach dem Schluss der Beweisaufnahme erhalten die Staatsanwaltschaft und sodann der Angeklagte zu ihren Ausführungen und Anträgen das Wort”). Po ukończeniu postępowania dowodowego prokurator, a następnie oskarżony otrzymuje głos dla swych wywodów i wniosków” (tak brzmi § 257 cz. I. niemieckiej „Strafprozessordnung”).

Nieco obszerniej dotyka tej kwestji U. P. K. austriacka, albowiem w swym § 255 głosi, że po zamknięciu postępowania dowodowego przewodniczący „udzieli najpierw oskarżycielowi głos, aby zestawiał wyniki postępowania dowodowego, tudzież, aby uczynił i uzasadnił swe wnioski tak co do winy oskarżonego, jak i co do postanowień karnych, które przeciw niemu należy zastosować...”, a w swym § 259 p. 2. nakazuje sądowi wydać wyrok uniewinniający, „jeżeli oskarżyciel odstępuje od oskarżenia po zagajeniu rozprawy głównej, a za nim trybunał odchodzi celem wydania wyroku” (a więc zrzeczenie się oskarżenia przez prokuratora jest dla sądu wiążącym³).

Najobszerniej i, zdaniem mojem, zupełnie trafnie ujmuje interesującą nas kwestję rosyjska U. P. K. w swym artykule 740, który brzmi: „Jeżeli prokurator uznaje usprawiedliwienie się oskarżonego za uzasadnione, winien, nie popierając oskarżenia, obalonego przez przewod sądowy, oświadczyć o tem sądowi zgodnie z sumieniem”.

W wyrazie „winien” doskonale przebija się obowiązek prokuratora do zrzekania się oskarżenia w wypadkach braku dostatecznego materiału dowodowego, przebija się związek obiektywny oskarżenia z tym materiałem, przebija się charakter prokuratora, jako również rzeczownika interesów zbioro-

²) A więc w razie braku dostatecznych dowodów winy, prokurator musi ten brak stwierdzić.

³) Według ustaw postępowania karnego francuskiej i niemieckiej, również rosyjskiej i projektu polskiego (art. 58) takie zrzeczenie się sądu nie wiąże.

wości, a nie wyłącznie strony w procesie (ktoś trafnie zaznaczył nawet, że prokurator na rozprawie głównej jest „mówiącym sędzią”, t. j. oceniającym winę oskarżonego zgodnie z ustawą, sumieniem i zebranymi dowodami); to też zrzeczenie się oskarżenia bez podstaw po temu winno za sobą pociągać dla prokuratora odpowiedzialność dyscyplinarną przed jego władzą przełożoną, a może pociągać nawet odpowiedzialność sądową, jako nadużycie władzy z art. 636 cz. I. p. 1. zdanie ostatnie r. K. K.⁴⁾.

Jeżeli ustawy karno - procesualne francuska, niemiecka i rosyjska nie ujmują w ścisłej redakcji tej czynności prokuratora, która w procesie karnym tworzy bardzo ważny moment, wyczekiwany z niepokojem i niecierpliwością przez oskarżonego, jego obrońcę i publiczność, a wpływający nieraz decydująco i na wyrok, i jeżeli ustawa postępowania karnego rosyjska kategorycznie i trafnie redaguje przepis, dotyczący tej czynności, jako obowiązek publiczny, ciążący na przedstawicielu państwa, to omawiany projekt w swym art. 58 używa wyrażenia bardzo niefortunnego, zbyt elastycznego, nasuwającego dużo wątpliwości a usuwającego pierwiastek obowiązku w tej czynności prokuratora, mówiąc: „Oskarżyciel publiczny na rozprawie może oświadczyć, że oskarżenia nie popiera”. — Kto „może”, ten „musi” (winien); a następnie, jaki brak związku między tem „niepopieraniem oskarżenia” a obiektywnym materiałem dowodowym, zdobytym na rozprawie, jakie pole do posługiwania się pobudkami, również za państwowe przez oskarżyciela uważanymi, ale jakżeż innymi, niż „ustawa” i „sumienie”, npkł. względami dla zasług, położonych w dziedzinie administracji publicznej przez urzędnika, jeżeli oskarżonym jest urzędnik, ceniony w dodatku wysoko przez swą władzę przełożoną, lub szczególną pobłażliwością dla oskarżonego, który zeznaniem swem przyczynił się do udowodnienia winy innym oskarżonym i t. p.; jakaż niepewność ze strony ogółu obywatelskiego, czy też w danych warunkach oskarżyciel publiczny będzie popierał oskarżenie, przemawiać, podając syntezę dowodów winy, i domagać się kary, czy też ograniczy się do jednego tylko zdania: „zrzekam się oskarżenia”.

Dziwna niezależność prokuratora od jego władz przełożo-

⁴⁾ Zdanie to brzmi: „Urzędnik winny spełnienia czynności służbowej do której wprowadzie był upoważniony, lecz do spełnienia tej czynności nie było podstaw prawnych... za to przekroczenie władzy... będzie karany aresztem”.

nych, płynność granic między tą niezależnością a nadużyciem władzy, subiektywizm bije z tego artykułu.

O wiele lepiej można byłoby wyrazić to postanowienie w taki naprzykład sposób: „Oskarżyciel publiczny na rozprawie winien zrzec się oskarżenia, obalonego przez przewód sądowy”. Przez to usunięte zostałyby omawiane braki, które są jednak nierozzerwalnie związane z niefortunną redakcją artykułu 58 projektu.

Dr. Adam Berger,
podprokurator przy Sądzie Okręgowym w Lublinie.

3. Przyczynek do zagadnienia o wyłączeniu przysięgi osób przez przestępstwo poszkodowanych.

Przyjęto powszechnie dzielić wszystkie czyny przestępne na dwie kategorie: czyny, skierowane przeciwko dobrom prawnym zbiorowości, i czyny skierowane przeciwko dobrom prawnym jednostki.¹⁾

W tej symbiozie nierozzerwalnej, jaką tworzy jednostka ze społeczeństwem, trudno jednak niekiedy orzec, gdzie zaczyna się już dobro prawne zbiorowości (społeczeństwa lub państwa), a gdzie mamy do czynienia jeszcze z dobrem prawnym jednostki, albowiem: po pierwsze, pokrzywdzenie jednostki, występującej prawnie w imieniu zorganizowanego ogółu obywatelskiego, winno być uważane za pokrzywdzenie nie danej jednostki, lecz tego ogółu; po drugie, pokrzywdzenie jakiegokolwiek jednostki (urzędnika czy też nieurzędnika) przez kogokolwiek za pomocą jednoczesnego naruszenia ochraniających współżycie ludzkie urzędów publicznych, stanowi wykroczenie przeciwko dobrom tego współżycia; po trzecie — pokrzywdzenie jednostki przez organ państwowy lub samorządowy może być traktowane tylko jako nadużycie władzy ze strony tego organu, a więc jako czyn przestępny, skierowany przeciwko prawnym zasadom organizacji społecznej, t. j. przeciwko jednemu z najcenniejszych dóbr zbiorowości ludzkiej.

Jako typy takich niejako „pogranicznych” przestępstw możemy wziąć czyny zagrożone sankcjami karnymi w art. 154 cz. III. i IV., 157 cz. I. i II. i 636 cz. II. K. K.

Art. 154 K. K., mówiący wogóle o nieposzanowaniu władzy (genus), przewiduje w swych częściach III-ciej i IV-tej

¹⁾ Porówn. naprzykład Wacława Makowskiego: „Prawo karne. O przestępstwach w szczególności”, Warszawa, 1924, str. 6 i 7.

znieważenie lub gwałt na osobie funkcjonariuszy publicznych (państwowych lub samorządowych) w czasie ich zajęć służbowych, jako specjalny rodzaj (species) tego nieposzanowania. Oczywiście, że w pierwszej linii przy tego rodzaju przestępstwach działaniu sprawcy podlega część lub nietykalność osobista danego urzędnika, jednak, ponieważ zamiar sprawcy obejmuje przytem szersze pole, a mianowicie „okazanie nieposzanowania władzy” i że przestępstwo przez medjum danego urzędnika, jako obiektu, dotyka interesu zarządu państwowego, zaliczamy je słusznie do pierwszej kategorii, jako skierowane przeciwko dobru prawnemu zbiorowości, która wymaga od swych członków - obywateli należnego posłuszeństwa i poszanowania dla ustanowionych prawnie organów władzy (prawodawca umieścił ten artykuł w części VI-tej K. K., mówiącej „o nieposłuszeństwie władzy”).

Artykuł 157 K. K. zamieszczony jest w części VII-mej K. K., która zawiera w sobie przestępstwa, skierowane przeciwko wymiarowi sprawiedliwości; artykuł ten przewiduje świadomie fałszywe oskarżenie jakiegokolwiek określonej osoby (tak dobrze osoby prywatn., jako też urzędnika z powodu przestępstwa ściśle urzędniczego) o popełnienie przestępstwa lub wykroczenia służbowego przed władzą, od której zależy wszczęcie ścigania karnego, ze wskazaniem przytem podstaw tego oskarżenia.

Złożenie takiego oskarżenia oczywiście dotyka czci oskarżonego i graniczy z potwarzą (zniesławieniem), przewidzianą przez art. 531 K. K.; atoli dobro, chronione przez sankcję artykułu 157 K. K., jest szersze, aniżeli honor danej jednostki, jest niem bowiem prawidłowe funkcjonowanie sądów (ogólnych lub dyscyplinarnych), które to dobro sprawca naraża na uszczerbek przez wprowadzenie w błąd władzy oskarżającej.

Wreszcie umyślne nadużycie władzy ze strony urzędnika, dokonane za pośrednictwem gwałtu lub groźby karygodnej na osobie obywatela, przewidziane jest w art. 636 cz. II K. K. i godzi w interes zarządu państwowego, albowiem rozsądza, jak i każde nadużycie władzy, niejako „od wewnątrz” machinę organizacji zbiorowej, jakkolwiek sam sposób dokonania tego przestępstwa dotyka wolności osobistej obywatela.

We wszystkich tych trzech przypadkach²⁾ narażone do bro osobiste jednostki (urzędnika lub też poza hierarchią urzę-

²⁾ Ilość takich przestępstw możnaby było znakomicie powiększyć przez cały szereg analogicznych, na przykład: bunt przeciw Władzy Zwierzchniej za pomocą zamachu na życie, zdrowie lub wolność osoby, piastującej Najwyż-

dową stojącego obywatela) jest tylko koniecznym środkiem dla naruszenia dobra wyższego rzędu, jakim jest dobro zbiorowości, i jest pochłaniane niejako przez to ostatnie; przeto wszystkie trzy typy powyższych przestępstw należą do godzących w dobra zbiorowości.

A więc poszkodowanym przez przestępstwo będzie ten obywatel, w sferę uprawnień materialnych lub innych osobistych (życie, zdrowie, nietykalność cielesna, cześć, wolność, spokój wewnętrzny) którego sprawca wkroczył bezpośrednio pod warunkiem, że wkrócenie to nie zostało pochłonięte przez naruszenie jakiegoś dobra wyższego rzędu, dobra zbiorowości, jeżeli to ostatnie tylko w taki sposób mogło być dokonane (w tej ostatniej bowiem hipotezie poszkodowaną będzie zbiorowość).

Stąd wpływa dalszy wniosek, że w procesie karnym, wszczętym o takiego rodzaju przestępstwa, jednostka, którą, jako urzędnika, znieważono, by wyrazić przez to nieposzanowanie władzy, przeciwko której skierowano świadomie fałszywe oskarżenie lub dopuszczono się, nadużywając swej władzy, gwałtu lub groźby, będzie figurowała jedynie w charakterze zwykłego świadka (nie poszkodowanego: poszkodowanym będzie państwo³⁾) i że nie będzie mogła być wyłączoną po myśli art. 707 p. 2 U. P. K. na wniosek stron od przysięgi i to tembardziej, że nawet przy przestępstwach, umieszczonych w tych działach Kodeksu, gdzie jest mowa o naruszeniu interesów indywidualnych, jeżeli naruszają one jednocześnie interes publiczny, jak np. przy przestępstwie, przewidywanem w art. 532 p. 3 K. K., osoba bezpośrednio pokrzywdzona, np. znieważona osoba urzędowa, nie może być traktowana jako osoba poszkodowana, gdyż poszkodowanym jest tutaj zarząd państwa (w tym kierunku wypowiedział się w licznych swych orzeczeniach — vide np. orzeczenia 73/736, 79/42 — b. Senat rosyjski)⁴⁾

szą Władzę Państwową w Polsce (art. 99 K. K.), opór stawiany urzędnikowi zapomocą gwałtu na jego osobie lub groźby karygodnej (art. 142 tegoż K. K.), i wiele innych.

³⁾ Nie da się zaprzeczyć, że może to być osoba nawet bardzo zainteresowana (życiowo) w ukaraniu przestępcy, jednak nie będzie ona „pokrzywdzoną” w rozumieniu Ustawy.

⁴⁾ Za tą tezą wypowiada się również Komentarz do r. U. P. K. Szramczenki i Szyrkowa (Petersburg, 1916, str. 747): „Urzędnik, którego obrażono przy wykonywaniu jego obowiązków służbowych, nie może być wyłączany od przysięgi, jako poszkodowany, ponieważ przez obrazę urzędnika dokonyuje się przestępstwa przeciwko zarządowi państwowemu”.

Kwestję niniejszą podnoszę dla tego, że niektóre sądy przechylały się w omawianych procesach do wniosku obrony i badały takich świadków jako „poszkodowanych” bez przysięgi, co, jako istotne uchybienie przepisom proceduralnym, stanowi na mocy art. 912 p. 2 U. P. K. powód kasacyjny.

Dr. Adam Berger,
podprokurator przy Sądzie Okręgowym, w Lublinie.